

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Analýza korupce v zemích Visegrádské čtyřky
Kristýna Dostálová

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Dostálová**
Osobní číslo: **E16272**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a cel-
níky**
Název tématu: **Analýza korupce v zemích Visegrádské čtyřky**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je teoretické vymezení problematiky korupce, analýza vývoje korupce a zhodnocení současného stavu korupce v zemích Visegrádské čtyřky, komparace zemí Visegrádské čtyřky z hlediska úspěšnosti uplatňovaných protikorupčních opatření.

Osnova:

- Teoretické vymezení problematiky korupce.
- Vývoj korupce v zemích Visegrádské čtyřky.
- Analýza současného stavu korupce v jednotlivých zemích.
- Závěrečné shrnutí a vyhodnocení provedené analýzy.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6.

RYSKA, Pavel a Jan PRŮŠA. Korupce: ekonomie vs. mýty. Praha: Institut Václava Klause, 2013. Publikace (Institut Václava Klause), č. 6/2013. ISBN 978-80-87806-03-6.

VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978-80-7259-055-1.

VONDRÁČEK, Ondřej a Marek HAVRDA. Korupce jako parazit: návod, jak ji porazit. [Česko: s.n.], 2013. ISBN 978-80-87050-00-2.

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. et Ing. Veronika Linhartová, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 3. září 2018
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2019

doc. Ing. Romana Provozňiková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. 4. 2019

Kristýna Dostálová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. et Ing. Veronice Linhartové, Ph.D. za její vstřícný přístup a poskytnutí cenných rad a doporučení při zpracování této bakalářské práce. Poděkování patří také organizaci Transparency International Česká republika, která poskytla dokumenty pro teoretickou část. Nakonec bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Tato bakalářská práce je zaměřena na analýzu korupce v zemích Visegrádské čtyřky. Teoretická část je věnována základní charakteristice korupce. V této části je také představena organizace Transparency International a její činnost. Praktická část je zaměřena na analýzu vývoje korupce a zhodnocení současného stavu korupce v jednotlivých zemích. Nakonec je provedena komparace jednotlivých zemí z hlediska úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Index vnímání korupce, korupce, protikorupční opatření, Transparency International, Visegrádská čtyřka

TITLE

Analysis of corruption in the countries of Visegrad Group

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with the analysis of corruption in the countries of Visegrad Group. The theoretical part is concentrated to the basic characteristic of corruption. This part also introduces Transparency International and its activities. The practical part focuses on the analysis of the development of corruption and the assessment of the contemporary state of corruption in individual countries. In the end is made country comparison in the success of the anti-corruption measures.

KEYWORDS

Corruption Perceptions Index, corruption, anti-corruption measures, Transparency International, Visegrad Group

OBSAH

Úvod	11
1 Základní charakteristika korupce.....	13
1.1 Definice korupce.....	13
1.2 Formy korupce	15
1.2.1 Kritérium intenzity páchání, rozsahu a závažnosti	15
1.2.2 Kritérium oblasti výskytu korupce	15
1.3 Příčiny vzniku korupce	16
1.4 Důsledky korupce	18
1.5 Protikorupční nástroje.....	19
1.6 Právní úprava korupce v ČR.....	20
2 Boj proti korupci.....	22
2.1 Transparency International	22
2.2 Indexy od organizace Transparency International.....	23
2.2.1 Corruption Perceptions Index	23
2.2.2 Index V4	24
3 Analýza vývoje korupce v zemích V4	27
3.1 Česká republika.....	28
3.2 Slovensko.....	31
3.3 Polsko.....	33
3.4 Maďarsko	35
4 Analýza současného stavu korupce v zemích V4	39
4.1 Česká republika.....	39
4.1.1 Protikorupční opatření v ČR.....	40
4.2 Slovensko.....	42
4.2.1 Protikorupční opatření na Slovensku	43

4.3	Polsko.....	45
4.3.1	Protikorupční opatření v Polsku	46
4.4	Maďarsko	48
4.4.1	Protikorupční opatření v Maďarsku.....	49
4.5	Komparace zemí V4 dle úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření	51
4.6	Návrhy k možnému snížení rizika korupce v zemích V4.....	53
	Závěr	55
	Použitá literatura	57

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Graf vývoje CPI v zemích V4.....	27
Obrázek 2: Graf vývoje CPI v ČR.....	28
Obrázek 3: Graf vývoje CPI na Slovensku.....	31
Obrázek 4: Graf vývoje CPI v Polsku	33
Obrázek 5: Graf vývoje CPI v Maďarsku	35

SEZNAM ZKRATEK

CAB	Ústřední protikorupční úřad v Polsku
CPI	Corruption Perceptions Index
CRCB	Centrum pro výzkum korupce v Maďarsku
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
GRECO	Skupina států proti korupci
INTERPOL	Mezinárodní organizace kriminální policie
NPS	Národní ochranná služba v Maďarsku
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OLAF	Evropský úřad pro boj proti podvodům
OSN	Organizace spojených národů
TI	Transparency International
V4	Visegrádská čtyřka

ÚVOD

V současné době korupce představuje jeden z nejzávažnějších problémů společnosti a vyskytuje se ve všech státech světa bez ohledu na jejich ekonomickou a sociální vyspělost. Některé země se však v důsledku jejich minulosti s tímto nežádoucím jevem vyrovnávají obtížněji. Příkladem mohou být právě země Visegrádské čtyřky (V4). Tento pojem označuje regionální uskupení čtyř středoevropských států: České republiky, Slovenska, Maďarska a Polska. V4 vznikla v roce 1991 podepsáním deklarace členských států o úzké spolupráci na jejich cestě k evropské integraci. Jejím původním cílem byla především vzájemná pomoc při přechodu od totality k demokracii a integraci do Evropy, nyní je však hlavní prioritou koordinace postupu a rozhodování v rámci Evropské unie (EU).

Země V4 čelily několik desítek let komunistickému režimu, což nepříznivě ovlivnilo jejich budoucí vývoj a způsob myšlení lidí. Možná i právě proto je korupce v těchto zemích i v dnešní době značným problémem. V roce 1989 po řadě demonstrací došlo k pádu komunistického režimu a v zemích nastala celá řada ekonomických, politických a sociálních změn. Pád komunistického režimu byl pozitivním krokem vpřed a země V4 začaly postupně přecházet od centrálně plánované ekonomiky k tržní. Zásahy státu do ekonomiky byly omezeny, trh začínal vytvářet ceny sám a bylo nutné zahájit proces privatizace (převod majetku státu do soukromého vlastnictví) a restituce (navrácení neoprávněně odebraného majetku, který byl během komunistického režimu znárodněn, původnímu majiteli). Tyto procesy však poskytly celou řadu korupčních příležitostí.

Problémem zemí V4 při jejich transformaci byla nedostatečná schopnost boje s korupcí, protože v důsledku minulého režimu nedisponovaly dostatečnými protikorupčními nástroji a korupce se začala vyskytovat v čím dál větší míře. Nicméně je důležité si uvědomit, že korupce bujela i za dob komunistického režimu. Po jeho pádu se však o ní začalo více mluvit a začala se i více řešit. Jedním z důvodů zvýšeného zájmu s tímto problémem něco dělat byl pravděpodobně i budoucí vstup zemí V4 do EU.

Cílem této bakalářské práce je teoreticky vymezit problematiku korupce, analyzovat vývoj a současný stav korupce v zemích Visegrádské čtyřky a komparovat tyto země z hlediska úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření.

V teoretické části je pozornost věnována základní charakteristice korupce. Je představen samotný pojem korupce, její formy, příčiny a důsledky. Dále jsou specifikovány protikorupční nástroje, které jsou důležité v boji s korupcí a na konci 1. kapitoly je vymezena právní úprava

korupce v ČR. Ve 2. kapitole je představena organizace Transparency International (TI), jejímž cílem je dlouhodobě mapovat stav korupce a tím přispívat k jejímu omezení. TI každoročně zveřejňuje Index vnímání korupce (CPI), který je využíván v praktické části. V roce 2004 také zveřejnila Index V4, jehož cílem bylo zjistit efektivnost protikorupčních nástrojů, které se uplatňovaly v hlavních městech V4. Oba tyto indexy jsou v této kapitole také blíže specifikovány.

Praktická část je věnována analýze korupce v zemích V4 od roku 1995, kdy byl zaveden CPI. Nicméně do hodnocení v tomto roce bylo zapojeno pouze Maďarsko. ČR a Polsko byly poprvé hodnoceny v roce 1996 a Slovensko až v roce 1998. Ve 3. kapitole jsou interpretovány výsledky CPI pro dané země za jednotlivé roky. Dále jsou popsány snahy zemí v posilování protikorupčních opatření a problémy, se kterými se země v průběhu let potýkaly. Další kapitola se zabývá analýzou současného stavu korupce v těchto zemích. I zde jsou představeny výsledky CPI, a to za rok 2018 a hlavní problémy těchto zemí v současné době. V této kapitole jsou také nastíněny některé oblasti protikorupčních opatření zemí V4, které je potřeba posílit. Nakonec je provedena komparace zemí V4 z hlediska úspěšnosti uplatňování těchto protikorupčních opatření a jsou navržena možná řešení, která by mohla vést ke snížení korupce.

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA KORUPCE

Za účelem naplnění cíle této bakalářské práce je nejprve nutné si samotný pojem korupce vymežit. V této kapitole je představen pojem korupce, její formy, příčiny, důsledky, protikorupční nástroje a právní úprava korupce v ČR.

1.1 Definice korupce

Korupce je pojem latinského původu ze slova „*rumpere*“ (neboli zlomit, rozlomit, přetrhnout). Latinské slovo „*corruptus*“ lze přeložit jako zkažený, mravně zvrácený nebo také jako přeneseně podplacený (Petrovský 2007, s. 18).

Samotný pojem korupce nemá jednotnou definici a lze se tudíž setkat s celou řadou definic nebo popisů korupčního jednání. Např. Vondráček a Havrda (2013, s. 14) uvádějí, že se jedná o situaci, kdy osoba, která by měla jednat ve veřejném zájmu, jedná ve svůj vlastní prospěch a získává neoprávněnou výhodu jako je např. pozice, moc nebo peníze. Problémem je to, že si spousta lidí myslí, že podstatou korupce je předání úplatku v podobě peněz a pokud k předání peněz nedojde, domnívají se, že se nejedná o korupci. Podstatou korupce však není, zda daná osoba obdržela peníze, exotickou dovolenou nebo jinou majetkovou výhodu. Podstatou je to, že osoba, která měla jednat ve veřejném zájmu, jednala za účelem osobního zisku. A není důležité, co tím ziskem mělo být. Korupcí tedy je, když tato osoba, která zastupuje veřejný zájem, jedná s vidinou osobního prospěchu místo toho, aby prosazovala nejlepší možné řešení ve prospěch občanů.

V souvislosti s korupcí se lze velmi často setkat s pojmem úplatkářství, které je považováno za synonymum pojmu korupce. „*V tomto smyslu je pak korupce považována jako vztah mezi dvěma subjekty, jednotlivci či institucemi, z nichž jeden subjekt nabízí a zpravidla i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý subjekt pak očekává, že mu za tuto poskytnutou výhodu bude poskytnuta slíbená materiální či nemateriální odměna*“ (Volejníková 2007, s. 14).

S definicí korupce nebo popisem korupčního jednání se lze setkat i v celé řadě mezinárodních úmluv (např. Občanskoprávní úmluva proti korupci nebo Úmluva OSN). Občanskoprávní úmluva proti korupci, kterou Česká republika (ČR) ratifikovala v roce 2003, hovoří o korupci jako o: „*přímém či nepřímém vyžádání, nabídnutí, předání nebo přijetí úplatku či jakékoliv jiné nepřípustné výhody nebo vyhlídky na ně, které narušují řádné plnění jakékoliv povinnosti nebo*

jednání vyžadovaného od příjemce úplatku, nepřipustné výhody nebo vyhlídky na ně“ (Transparency International 2011a).

Úmluva OSN proti korupci z roku 2003 doslovně nedefinuje korupci, ale poskytuje seznam jednání, která by měla být potrestána. Dle ní se jedná např. o uplácení a přijímání úplatku vnitrostátních a zahraničních veřejných činitelů, různé formy zneužití majetku a funkcí nebo obchodování s vlivem.

Své definice korupce používají i některé instituce. Konkrétně lze uvést např. Transparency International. Tato organizace definovala korupci jako: *„zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu“* (Transparency International 2011a).

S korupcí jsou také spojovány určité způsoby chování, které ale korupcí přímo nejsou. Jedná se o klientelismus, nepotismus a prodej pozic. *„Klientelismus označuje upřednostňování přátel a spřízněných skupin. Je založen na vztahu mezi závislými klienty a jejich patronem“* (Volejníková 2007, s. 19-20). Nepotismus lze definovat jako *„uplatňování, upevňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenské struktury prostřednictvím prosazování vlastních příbuzných a oblíbenců do lukrativních a společensky vlivných pozic a rolí“* (Volejníková 2007, s. 19-20). Prodej pozic je založen na tom, že *„dochází k upevňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenské struktury prostřednictvím placeného protěžování. Tento jedinec je v pozici, která mu umožňuje rozhodovat o personálních otázkách. Pracovní místa obsazuje na základě úplatků, které získává od jednotlivých zájemců o tyto pozice“* (Volejníková 2007, s. 19-20).

Existují i tzv. jevy „na hraně“, které korupcí přímo nejsou, ale zvyšují její riziko. Jedná se o lobbying a střet zájmů. *„Lobbying je prosazováním zájmů určité skupiny v rámci politického procesu, tedy při schvalování legislativy nebo exekutivních rozhodnutí“* (Transparency International 2008). V mnoha demokratických zemích je považován za legální činnost, nicméně je důležité, aby byla nastavena taková pravidla, která by tuto činnost regulovala. Dalším pojmem je střet zájmů. *„Střet zájmů nastává tam, kde se způsob výkonu určitého zaměstnání nebo funkce může dostat nebo přímo dostává do rozporu se soukromým zájmem osoby, která toto zaměstnání nebo funkci zastává“* (Transparency International 2005).

1.2 Formy korupce

Zejména zahraniční autoři formy korupce klasifikují z hlediska její intenzity, rozsahu a závažnosti korupčního jednání. Dle tohoto hlediska se korupce dělí na korupci malou (bagatelní), korupci velkou (organizovanou) a tzv. state capture. Dále lze korupci klasifikovat dle oblasti jejího výskytu. Zde jsou specifikováni jednotliví aktéři korupce, charakter výhody či zdroj odměny. Podle tohoto hlediska je rozlišována korupce vnitřní, politická, korupce ve státní správě, v municipalitách, v soukromém nebo veřejném sektoru, v médiích apod. (Volejníková 2007, s. 21; Chmelík a Tomica 2011, s. 54).

1.2.1 Kritérium intenzity páčání, rozsahu a závažnosti

- **Malá (bagatelní)** – s touto formou korupce se lze setkat v každodenním životě. „*Jedná se o tzv. úplatkářství, tedy jako drobné, náhodné úplatky ve službách a poskytované v souvislosti s méně významným rozhodováním orgánů státní správy a samosprávy*“ (Volejníková 2007, s. 22). Ačkoliv tato forma není považována za nebezpečnou, pokud se vyskytuje ve větší míře, tak může způsobit větší škody než korupce velká.
- **Velká (závažná)** – z této formy korupce plynou vysoké zisky. Velmi těžko se odhaluje z důvodu velmi dobře promyšlené struktury a má velký negativní dopad na společnost v ekonomickém a morálním smyslu. Do této formy korupce jsou zapleteni i vysoce postavení veřejní činitelé (Volejníková 2007, s. 22).
- **State capture** – tzv. state capture neboli privatizace veřejného zájmu představuje situaci, kdy jednotlivci, skupiny nebo firmy směřují k vytváření zákonů, regulací, nařízení, rozhodnutí nebo k ostatním vládním postupům ve svůj vlastní prospěch (Transparency International 2018).

1.2.2 Kritérium oblasti výskytu korupce

- **Vnitřní korupce** – tento druh korupce se objevuje mezi zaměstnanci ve veřejné správě a ve vnitřním úředním styku. Jejím cílem je získat lepší postavení.
- **Politická korupce** – tato korupce je typická zejména pro ovládnutí hospodářských vztahů. Problematickou oblastí u této formy korupce je především oblast zadávání veřejných zakázek. Politická korupce se také může projevovat formou kupování voličských hlasů nebo podivným financováním politických stran.

- **Korupce ve státní správě** – pro tento druh korupce je typické zneužívání pravomocí a postavení veřejných činitelů. „*Jedná se např. o zneužívání veřejných funkcí při obstarávání věcí obecného nebo soukromého zájmu občanů, ve zvýhodňování určitých podnikatelských aktivit, při zneužívání a prodávání informací získaných z titulu veřejného činitele apod.*“ (Chmelík a Tomica 2011, s. 54-55).
- **Korupce v municipalitách** – tato korupce se vyskytuje v samosprávách u jejich volených představitelů (starosta, členové obecního zastupitelstva apod.) a zaměstnanců úřadů.
- **Korupce ve veřejném sektoru** – „*tato forma korupce se vyskytuje např. ve zdravotnictví, školství, u policie, v soudnictví apod. Jedná se o oblasti, na kterých má společnost zvláštní zájem*“ (Volejníková 2007, s. 23). Ve veřejném sektoru lze korupci dělit na byrokratickou a politickou. Byrokratická korupce se týká státních úředníků a nastává např. když úředník přijme úplatek, aby uplácejícímu vystavil povolení nebo aby uplácející získal zakázku z veřejných peněz. Politická korupce se týká vrcholných politiků, kteří nejen že rozhodují o veřejných zdrojích, ale provádějí zejména zákonodárnou činnost (Ryska a Průša 2013, s. 18-19).
- **Korupce v soukromém sektoru** – tato korupce se často prolíná s korupcí ve veřejném sektoru a bývá považována za běžnou součást konkurenčního boje. V soukromé sféře může docházet např. ke klientelismu nebo prodeji manažerských pozic. Tato forma korupce se projevuje i mezi jednotlivými ekonomickými subjekty např. při získání lukrativních zakázek.
- **Korupce v médiích** – korupce v této oblasti se v posledních letech objevuje čím dál více. Dochází k manipulaci s informacemi, které jsou využívány např. k získání politické moci. Ačkoliv se tato korupce nevyskytuje tolik jako v jiných oblastech, pro společnost je i tak velmi nebezpečná (Volejníková 2007, s. 23; Frič 1999).

1.3 Příčiny vzniku korupce

Jedním z hlavních důvodů vzniku korupce je lidská touha po zisku a osobním prospěchu. Při tom však záleží na tom, jaké existují příležitosti ke korupčnímu jednání. Pokud se rozhoduje skrytě a neomezeně, vznikají ideální podmínky pro ovlivnění takového rozhodování. Pokud navíc nemá úředník stanoveny lhůty pro rozhodování, potom to vybízí k upřednostňování některých jedinců. Korupce se také hojně vyskytuje tam, kde dochází k rozhodování

o rozdělování finančních prostředků (např. při udělování státních a obecních zakázek). Ke korupci dále dochází při správě veřejných věcí jako je např. zadávání či uzavírání výběrových řízení. Korupce tedy souvisí se selháním institucí a selháním lidí (Petrovský 2007, s. 36).

Příčiny korupce je potřeba hledat i ve formálních a neformálních pravidlech, mezi kterými existují vzájemné vazby. Pokud jsou pravidla nejasná, nepředvídatelná, umožňují volně rozhodovat, nelze je vynutit žádnými sankcemi, jsou v nich mezery a nedostatky nebo dokonce vůbec neexistují, tak právě tehdy vzniká prostor pro korupci.

Další příčinou je velký prospěch a nízké riziko spojené s korupčním jednáním, protože čím je větší možnost prospěchu, tím je větší motivace ke korupci. Pokud navíc existuje menší možnost odhalení korupce a jejího potrestání, potom lidé získávají více odvahy pro páchání korupce (Chmelík a Tomica 2011, s. 25-26). Důvodem pro zvýšené korupční jednání může být také přechod zemí z centrálně plánované ekonomiky k tržní, protože jedním z problémů zemí při transformaci, je nedostatečně vytvořená legislativa, která by korupční jednání postihovala.

Korupce také závisí na vlastnostech veřejných činitelů. Ti se musejí vyrovnat s různými podněty, kterým jsou vystavováni. Tyto podněty pak podporují korupční jednání. Jedná se např. o (Frič 1999, s. 36-38):

- **Výše úplatku** – může mít rozhodující roli, protože od určité výše úplatku je těžké odolat i pro ty nejpoctivější osoby.
- **Normativní systém** – ke korupci dochází, pokud je normativní systém výkonu funkce pro veřejného činitele nejasný a poruchový.
- **Systém kontroly** – pokud je tento systém zanedbávaný nebo dokonce potlačovaný, riziko odhalení korupce je nízké a je vyšší motivace ke korupčnímu chování.
- **Systém sankcí** – ke korupčnímu jednání dochází, pokud existuje nedokonalost zákona v postihování korupce a sazby za porušování tohoto zákona jsou nízké.
- **Byrokratická kultura** – jestliže neexistuje etický kodex výkonu funkce veřejného činitele, dochází pak k nedostatku loajality k úřadu a nedostatečnému pocitu poslání.
- **Silné korupční klima** – v případě že je korupce akceptována a považována za běžnou součást života, vznikají silné podněty pro korupční jednání.

- **Politická participace** – jedná se o situaci, kdy dojde znovu ke zvolení zkorumpovaných politiků, které jim dává pocit neomezených možností zneužívat svůj úřad k soukromým účelům.
- **Reputace skupiny** – pokud se vyskytuje nízká reputace skupiny veřejných činitelů, potom nejsou zavázáni ctít svou vlast a morální image a vede to opět ke korupčnímu jednání.
- **Kult rychlého zbohatnutí** – pokud ve společnosti existuje představa, že je správné rychle zbohatnout, pak si někteří činitelé vyloží tuto představu po svém a chtějí zbohatnout za každou cenu.
- **Chudoba** – nízké platy úředníků povzbuzují k vedlejším výdělkům formou úplatků.

1.4 Důsledky korupce

Korupce přináší celou řadu důsledků. Ze společensko-politického hlediska lze k těm nejzávažnějším zařadit pokles morálky, pokles důvěryhodnosti v právní systém a státní aparát. Dochází k vytváření nedemokratických struktur, zpochybňuje se princip rovnosti před zákonem, kdy se jedinci prosazují díky svým známostem, nikoliv schopnostem (Petrovský 2007, s. 41).

Dalším celospolečenským důsledkem je preference nekompetentních úředníků a známostí. Využíváním známých kontaktů se do jisté míry snižuje riziko odhalení korupce. Tím dochází k formování elit úředníků a korupce probíhá velmi skrytě, což má za důsledek posílení klientelismu uvnitř těchto elit. Co se týče politických důsledků, lze je dělit na krátkodobé a dlouhodobé. Do krátkodobých politických důsledků lze zařadit ohrožení systému veřejného řádu nebo neochotu přijmout nepopulární opatření, která jsou nutná pro další rozvoj. Mezi dlouhodobé politické důsledky lze zařadit narušení demokracie a společenského řádu (Vymětal 2004).

Co se týče hospodářské oblasti, lze za důsledky korupce považovat šedou ekonomiku, která způsobuje „*deformaci hospodářské soutěže, neefektivní využívání zdrojových potenciálů, snižování konkurenceschopnosti ekonomiky a v konečném důsledku také snížení hospodářského růstu*“ (Petrovský 2007, s. 41). Petrovský (2007, s. 42) ve své knize dále uvádí, že „*korupce ve velkých veřejných projektech je překážkou plynulého rozvoje a jejím důsledkem pro nedostatek veřejných financí na vzdělání, zdravotní péči, sociální a duchodové programy*“. Problémem

zpronevěry veřejných prostředků v dané zemi je, že se zvyšují administrativní náklady vynaložené na veřejné statky a služby. Důsledkem toho je snižování objemu finančních prostředků, které by bylo jinak možné vynaložit na veřejné statky a služby nebo na veřejně prospěšné projekty.

I zhoršování pověsti dané země v zahraničí lze uvést jako důsledek korupce. Mezinárodní investoři nejsou příliš ochotni investovat v zemích s vysokou mírou korupce, protože mají obavu o svůj majetek z důvodu slabé ochrany a rozhodování úředníků. Pokud však státy vykazují nízkou míru korupce, pak jsou investory vnímány jako bezpečné pro vkládání investic (Petrovský 2007, s. 42).

Mezi **další ekonomické důsledky korupce** lze zařadit např. zvýšení rozpočtové náročnosti, rozhodování na základě peněz nikoliv na základě lidských potřeb, preference takových projektů, kde je dána možnost nabídnout nebo vzít úplatek místo projektů určených pro lidský rozvoj (výzkum a vývoj, vzdělání apod.) nebo růst chudoby (Vymětal 2004).

1.5 Protikorupční nástroje

Využívání protikorupčních nástrojů je velmi důležité při boji s korupcí. Jejich cílem je zejména snižování korupčního rizika, zkvalitnění vymahatelnosti práva a posílení efektivního fungování dané země nejen v oblasti veřejné správy. Lze je klasifikovat na nástroje preventivní, legislativní a institucionální. **Preventivními nástroji** se rozumí opatření, která předchází výskytu korupce. **Legislativními nástroji** jsou ty nástroje, které jsou přijímány formou zákona a **institucionální nástroje** mají za cíl bojovat s korupcí na národní a mezinárodní úrovni.

Mezi **preventivní nástroje** lze řadit nástroje transparentnosti (elektronizace veřejné správy, otevřený přístup k informacím apod.), kontrolní mechanismy a nástroje používané u služebních vztahů (např. výběr kandidátů na služební místa, způsob odměňování a kariérní postup, výchova a vzdělání, etické kodexy, omezení přijímání darů, úprava střetu zájmů, neslučitelnost funkcí).

Do **legislativních nástrojů** lze řadit zákony (trestní zákoník a jiné specializované zákony), mezinárodní dokumenty (právní normy na této úrovni lze klasifikovat na tzv. hard law a soft law. Hard law představuje mezinárodní právo, které je závazné (mezinárodní smlouvy). Pod pojmem soft law si lze představit různá doporučení, deklarace, akční plány apod.) Dále do legislativních dokumentů lze zařadit opatření vlády (např. Strategie vlády v boji proti korupci v ČR) a opatření ministerstev (resortní protikorupční strategie).

Do **institucionálních nástrojů** lze zařadit mezinárodní organizace (GRECO, OECD, OSN, OLAF, Rada Evropy). Z členství v těchto mezinárodních organizacích plynou státům závazky, které musí plnit. Dále do těchto nástrojů lze řadit mezinárodní nevládní organizace (Transparency International, Freedom House), vládní organizace (vláda, ministerstva a ústřední orgány státní správy, Nejvyšší kontrolní úřad, orgány činné v trestním řízení, poradní orgány vlády a Ministerstva vnitra apod.) a národní nevládní organizace (jednotlivé pobočky Transparency International, nadace – v ČR např. Nadační fond proti korupci apod.) (Transparency International Česká republika 2008).

1.6 Právní úprava korupce v ČR

Tato část je zaměřena na právní úpravu korupce pouze v České republice, protože vymezení právní úpravy ve všech zemích V4 by bylo velmi rozsáhlé. Korupcí se v ČR zabývá jak právo veřejné, tak i soukromé. Pro účely této bakalářské práce však postačí představení sféry veřejného práva, konkrétně Trestního zákoníku. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, nabyt účinnosti 1. ledna 2010. Bohužel ani tento zákon pojem korupce nezná, přesto ale korupční jednání postihuje, a to zejména trestné činy uvedené v části druhé hlavy X. nazvané „Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“. 3. díl této hlavy definuje jednání spojená s úplatkářstvím.

Do trestných činů úplatkářství je zařazeno:

- **§ 331 Přijetí úplatku** – jedná se o situaci, kdy fyzická osoba sama nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek. Za toto jednání je stanoven trest odnětí svobody až na 4 roky nebo zákaz činnosti. Pokud tato osoba úplatek žádá, bude potrestána odnětím svobody na 6 měsíců až 5 let. Pokud takové jednání učiní osoba, ze kterého bude mít značný prospěch pro sebe nebo pro někoho jiného, je stanoven trest odnětí svobody na 3 až 10 let nebo propadnutí majetku. To samé platí pro úřední osobu. Pokud tento čin spáchá osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu nebo ho spáchá úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, hrozí trest odnětí svobody na 5 až 12 let.
- **§ 332 Podplácení** – tato situace nastane, pokud osoba v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu jinému nebo pro jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. Dále ten, kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne,

nabídne nebo slíbí úplatek. Toto jednání je trestáno odnětím svobody až na 2 roky nebo peněžitým trestem. Pokud někdo spáchá tento čin v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo v úmyslu způsobit jinému značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek nebo spáchá tento čin vůči úřední osobě, hrozí trest odnětí svobody na 1 rok až 6 let, propadnutí majetku nebo peněžitý trest.

- **§ 333 Nepřímé úplatkářství** – tato situace nastane, pokud osoba žádá, dá si slíbit úplatek nebo ho přijme za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím někoho jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby nebo za to, že již tak učinila. Tento pachatel bude potrestán odnětím svobody až na 3 roky. Ten, kdo jinému tento úplatek poskytne, nabídne nebo slíbí, tak bude potrestán odnětím svobody až na 2 roky.
- **§ 334 Společné ustanovení** – tento paragraf vymezuje, co je to úplatek, kdo je úřední osoba a co je považováno za obstarávání věcí obecného zájmu (Zákon č. 40/2009 Sb.).

V Trestním zákoníku je kromě úplatkářství zakotveno i několik dalších skutkových podstat trestných činů, které definují korupční chování. Jelikož se riziko korupce vyskytuje často v oblasti veřejné správy včetně moci zákonodárné a soudní, jedná se především o vybrané činy úředních osob podle části druhé hlavy X. dílu 2 trestního zákoníku „Trestné činy úředních osob“:

- **§ 329 Zneužití pravomoci úřední osoby,**
- **§ 330 Maření úkolů úřední osoby z nedbalosti.**

K trestným činům, které mají znaky korupčního chování, lze řadit také trestné činy:

- **§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji,**
- **§ 255 Zneužití informace a postavení v obchodním styku,**
- **§ 256 Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě,**
- **§ 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži,**
- **§ 258 Pletichy proti veřejné dražbě,**

případně některé další skutkové podstaty obsažené zejména v hlavě VI. a X. zvláštní části Trestního zákoníku (Policie ČR 2018).

2 BOJ PROTI KORUPCI

V současné době existuje celá řada organizací, které se zabývají bojem s korupcí. Tyto organizace lze klasifikovat na mezinárodní a národní a tyto dvě formy lze dále rozdělit na vládní a nevládní. **Vládními organizacemi na národní úrovni** jsou např. Ministerstvo vnitra a dále jednotlivá ministerstva dané země, v ČR to je dále např. Nejvyšší kontrolní úřad nebo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Do **nevládních organizací na národní úrovni** lze zařadit občanská sdružení nebo nadace. Jako příklad nadace v České republice lze uvést Nadační fond proti korupci. Do **vládních organizací na mezinárodní úrovni** jsou řazeny např. OSN, OECD, INTERPOL, OLAF nebo Rada Evropy. Mezi nejznámější **nevládní organizace na mezinárodní úrovni** patří nezisková organizace Transparency International.

V následující části je představena organizace Transparency International. Důvodem výběru této organizace je fakt, že hraje důležitou roli v oblasti boje s korupcí a zveřejňuje CPI, který je v této bakalářské práci využíván k analýze.

2.1 Transparency International

Transparency International je mezinárodní nevládní neziskovou organizací, jejímž posláním je mapovat stav korupce a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezení. Hlavní náplní práce TI je provádění investigativní a analytické činnosti, systematické monitorování korupce, prosazování korupčních zákonů, poskytování právního poradenství a odborných konzultací. Prioritou TI je rozkrývání korupčních sítí a sabotování jejich činností formou zveřejňování informací, právních kroků v podobě trestních oznámení nebo předávání informací bezpečnostním složkám bez publicity.

Investigativní a analytickou činností se rozumí např. neustálé pročítání materiálů nebo schůzky s informátory. Systematický monitoring korupce spočívá ve vyhodnocování zdrojů, které přispívají k získání informací o stavu korupce v dané zemi. TI od roku 1995 zveřejňuje Index vnímání korupce. V roce 2004 také zveřejnila Index V4, který byl zaměřen na efektivnost protikorupčních opatření v hlavních městech V4. TI zveřejňuje i další indexy, a to Globální barometr korupce a Index plátců úplatků (Transparency International 2019b).

2.2 Indexy od organizace Transparency International

Aby bylo možné s korupcí bojovat, je důležité nalézt účinný způsob jejího měření a vyhodnocování. Problémem je však to, že korupce je jev velice skrytý. Důsledkem toho je obtížné měření korupce, protože většina dat není dostupných v podobě statistických dat. Navíc je velice obtížné samotné pachatele korupce zpovídat (Volejníková 2007, s. 27).

Způsobů měření korupce existuje celá řada. Pro účely této bakalářské práce však postačí představit pouze dva indexy, a to Index vnímání korupce, který je využíván v praktické části a Index V4, který byl sestaven v roce 2004 přímo pro státy Visegrádské čtyřky.

2.2.1 Corruption Perceptions Index

V současné době je nejznámějším a nejpoužívanějším ukazatelem korupce **Index vnímání korupce**. CPI sestavuje každý rok mezinárodní nevládní organizace TI od roku 1995. Index CPI je globálním ukazatelem korupce veřejného sektoru, který nabízí každoroční přehled relativního stupně korupce dle zemí a území z celého světa. Index je založen na expertních hodnoceních, kdy respondenty při sběru dat jsou domácí a zahraniční podnikatelé, analytici, představitelé obchodních komor a další zástupci odborné veřejnosti z hodnocených zemí. Metodologie CPI je založena na důvěryhodných zdrojích, které používají odlišné metody hodnocení korupce a odlišné vzorky. Prioritou pro TI je to, aby bylo zajištěno, že použité zdroje jsou vysoce kvalitní. Pro TI je také důležité, aby práce na průzkumech mínění byly prováděny poctivě a byly použity nejlepší analytické metody (Volejníková 2007, s. 33-40).

V současné době provádí jednotlivé průzkumy ve 13 žebříčcích 12 mezinárodních odborných organizací, které jsou na sobě nezávislé. Důležité je si uvědomit, že ne všechny země jsou hodnoceny ve všech 13 oblastech. Potom, co tyto organizace získají příslušná data, je poskytnou TI, která kombinací těchto indexů vypočítá konečnou hodnotu CPI (Transparency International 2019c). Sestavování indexu probíhá na základě průzkumů, ve kterých respondenti hodnotí efektivitu protikorupčních opatření, rozsah korupce a otevřenost v institucích veřejné správy, schopnost vládních institucí omezovat a postihovat korupci a rozsah zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků. Pozornost je věnována také lobbingu.

Data pro sestavení CPI pro daný rok jsou sbírána v průběhu daného roku a roku předchozího. Výsledný CPI tedy neodráží určitou nedávnou událost nebo rozhodnutí, ale spíše představuje dlouhodobější trend. Co se týče hodnocení zemí dle CPI, do roku 2011 byly země hodnoceny na intervalu <0;10>. Od roku 2012 však došlo ke změně a země jsou seřazeny podle stupně

vnímání korupce ve veřejném sektoru do intervalu <0;100>, kde 100 označuje zemi bez korupce a 0 představuje nejvyšší míru korupce (Transparency International 2019a). Dle TI tato metodika lépe zachytí změny ve vnímání korupce ve veřejném sektoru. Kvůli této změně však nelze srovnávat CPI z roku 2012 s CPI z předchozích let (Transparency International 2019b).

2.2.2 Index V4

Tuto studii si objednala nezisková organizace Transparency International u společnosti GfK Praha v roce 2004. Sestavení tohoto indexu bylo uskutečněno pouze v tomto roce a víckrát už se neopakovalo. Cílem studie bylo zjistit efektivnost protikorupčních nástrojů, které se uplatňovaly v hlavních městech Visegrádské čtyřky (Praha, Bratislava, Varšava, Budapešť). Průzkum se skládal ze dvou částí – **objektivní a subjektivní**. V objektivní části byla zjištěna tvrdá data o uplatňování protikorupčních nástrojů a mechanismů ve veřejné správě hlavních měst V4. V subjektivní části došlo k mapování vnímání efektivnosti těchto nástrojů ze strany veřejnosti.

Co se týče metody výzkumu, tak v **objektivní části** byla sbírána data formou obsahové analýzy dokumentů a rozhovorů s experty. Byly provedeny 2 rozhovory se zástupci magistrátu jednotlivých hlavních měst Visegrádské čtyřky. Jednalo se o pracovníky informované o existenci protikorupčních nástrojů a jejich aplikaci – ředitelé magistrátů, tajemníci, vedoucí interního auditu apod. V **subjektivní části** byly použity metody osobního dotazování, které provedli speciálně proškolení tazatelé jednotlivých poboček GfK. V každém hlavním městě V4 bylo dotazovaných 100 respondentů, až na Prahu, ve které jich bylo 107. Jednalo se o zástupce zainteresované veřejnosti, u kterých se vycházelo z předpokladu, že jsou v užším kontaktu s veřejnými činiteli. Respondenti byli rozděleni do 4 skupin – zastupitelstvo, zaměstnanci magistrátu, novináři a aktivní veřejnost. Pro každou skupinu bylo stanoveno 25 rozhovorů.

Pro objektivní a subjektivní část byly sestaveny dva samostatné celkové indexy, které se dále skládaly z **pěti dílčích indexů**. Každý z nich reprezentoval jednu ze zkoumaných oblastí. Jednalo se o:

- index zadávání veřejných zakázek,
- index střetu zájmů,
- index interního auditu a kontrolních mechanismů,
- index informační otevřenosti veřejné správy.
- index etických kodexů,

Výsledný index se pohyboval na škále intervalu $<0; 1>$, kde 0 znamenala velmi špatné hodnocení a 1 velmi dobré hodnocení. Výsledky byly zpracovány samostatně pro každou část výzkumu a celkový index každé části byl vypočítán jako prostý aritmetický průměr jednotlivých indexů. Pro každou část výzkumu byly sestaveny dotazníky, které byly stejné pro všechny 4 země. Otázky byly strukturovány do výše uvedených oblastí, které se dále dělily na další podoblasti.

Celkem bylo ve všech městech dotázáno 407 respondentů a terénní výzkum byl proveden od 25. 3. do 10. 6. 2004. V Praze, Varšavě a Budapešti výzkum zajišťovaly pobočky GfK a v Bratislavě výzkum prováděla agentura FOCUS.

Z interních informací a podkladů, které organizace Transparency International Česká republika poskytla pro účely této bakalářské práce, vyšlo najevo, že v **objektivní části** dosáhla nejlepšího výsledku Budapešť (**index $V_{4HU}=0,865$**). Činnost veřejné správy byla nejlépe upravena právě tam a protikorupční nástroje byly uplatňovány v největší míře. Prostor pro korupci byl zde tedy nejmenší. Na druhém místě se umístila Varšava (**index $V_{4PL}=0,642$**). Ta disponovala relativně dobrou úpravou v oblastech střetu zájmů, zadávání veřejných zakázek a informační otevřenosti úřadu. Výsledek však zhoršila oblast etických kodexů, protože Magistrát hl. m. Varšavy zatím etický kodex nepřijal. Na třetím místě se umístila Praha (**index $V_{4CZ}=0,598$**). V Praze byla nejlépe upravena oblast etických kodexů a interní audit. Největším problémem byla naopak absence protikorupčních opatření v oblasti střetu zájmů. Tato oblast byla právě v Praze vyřešena ze všech hlavních měst V4 nejhůře. Na posledním místě se umístila Bratislava (**index $V_{4SK}=0,553$**). Nejlépe hodnocena byla oblast interního auditu a kontrolních mechanismů ve veřejné správě. Právě zde měla Bratislava nejlepší postavení. Naopak nejhůře byla ošetřena oblast etických kodexů, protože Bratislava žádný kodex upravující etické normy nepřijala. Dále nebyla dostatečně upravena oblast zadávání veřejných zakázek, protože Bratislava žádný předpis upravující tuto problematiku neměla.

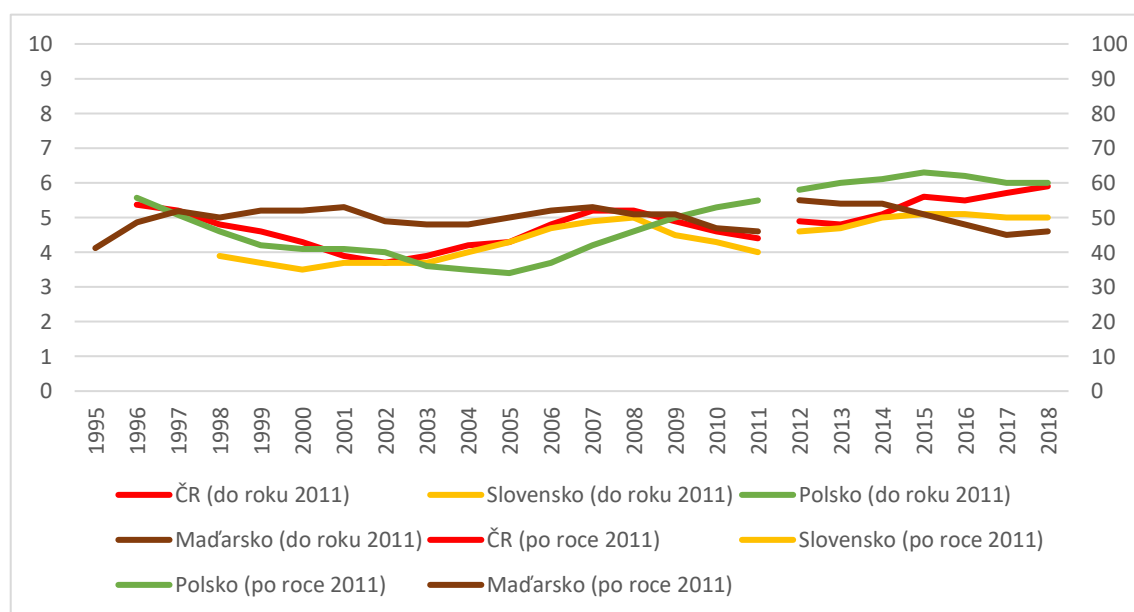
V **subjektivní části** dosáhla nejlepšího výsledku opět Budapešť (**index $V_{4HU}=0,489$**). Ačkoli bylo institucionální prostředí v Budapešti upraveno a protikorupční nástroje byly zavedeny nejlépe, její respondenti však funkčnost hodnotili hůře. Systém vnímali jako méně funkční, stále však Budapešť dosahovala nejlepších výsledků oproti ostatním městům. Respondenti pozitivně hodnotili oblast zadávání veřejných zakázek a také přístup k informacím. Výsledek Bratislavy a Varšavy byl velmi těsný. Na druhém místě se nakonec umístila Bratislava (**index $V_{4SK}=0,43782$**). Velmi kladně byla hodnocena oblast etických kodexů i přesto, že žádný etický

kodeks nepřijala. Respondenti totiž považovali prostředí na úřadech za etické a byli toho názoru, že správa města je v souladu s etickými normami. Naopak největší prostor pro zlepšení spatřovali respondenti v oblasti střetu zájmů. Na třetím místě se umístila Varšava (**index $V_{4PL}=0,43778$**) a respondenti nejlépe hodnotili oblast etických kodexů, ačkoliv Varšava také žádný etický kodeks nepřijala. Dále byla pozitivně vnímána oblast zadávání veřejných zakázek, naopak jako nefunkční byl hodnocen interní audit a fungování kontrolních mechanismů. Na posledním místě se umístila Praha (**index $V_{4CZ}=0,403$**), která ani v jedné oblasti nedosáhla nadprůměrného výsledku. Nejlépe byla hodnocena oblast etických kodexů a otevřenost veřejné správy. Naopak nejhůře byla hodnocena oblast střetu zájmů, protože její fungování považovali respondenti za nedostatečné (Transparency International Czech Republic 2004; Transparency International 2004).

3 ANALÝZA VÝVOJE KORUPCE V ZEMÍCH V4

Tato část je věnována analýze vývoje korupce ve veřejném sektoru v zemích V4. Jsou zde představeny výsledky CPI pro jednotlivé země, který každoročně zveřejňuje Transparency International. CPI je nejznámějším a nejpoužívanějším indexem v současné době, proto byl zvolen pro tuto analýzu. V roce 1995 se hodnocení zúčastnilo pouze Maďarsko. O rok později, v roce 1996, byla do hodnocení zařazena Česká republika s Polskem. Slovensko bylo poprvé hodnoceno až v roce 1998.

Obrázek 1 znázorňuje graf vývoje CPI všech zemí V4 od počátku jejich prvního hodnocení po současnost. Nelze si nevšimnout, že výsledky CPI v roce zavedení hodnocení těchto zemí a v roce 2018 jsou velmi podobné. Zejména Polsko si prošlo zajímavým vývojem. V roce 1996 se umístilo na 1. místě v rámci V4, poté jeho CPI začalo výrazně klesat. Svého nejhoršího hodnocení dosáhlo v roce 2005, od tohoto roku ovšem jeho CPI rostlo. V roce 2018 se Polsko opět umístilo na 1. místě. Podobně je na tom i ČR, která se v roce 1996 umístila na 2. místě a stejně tomu tak bylo i v roce 2018. Zajímavý byl také vývoj CPI Maďarska. Od roku 1995 jeho hodnocení stoupalo a z původního 3. místa se po několik let umisťovalo na 1. místě. Nicméně po roce 2007 začalo jeho hodnocení klesat a nyní je hodnoceno nejhůře ze zemí V4. Slovensko se v roce 1998 umístilo na posledním místě ze zemí V4 a v roce 2018 na 3. místě. Po celou dobu se umisťovalo na 3. nebo 4. místě. Následující kapitoly se zabývají samotným vývojem korupce a CPI v jednotlivých zemích.

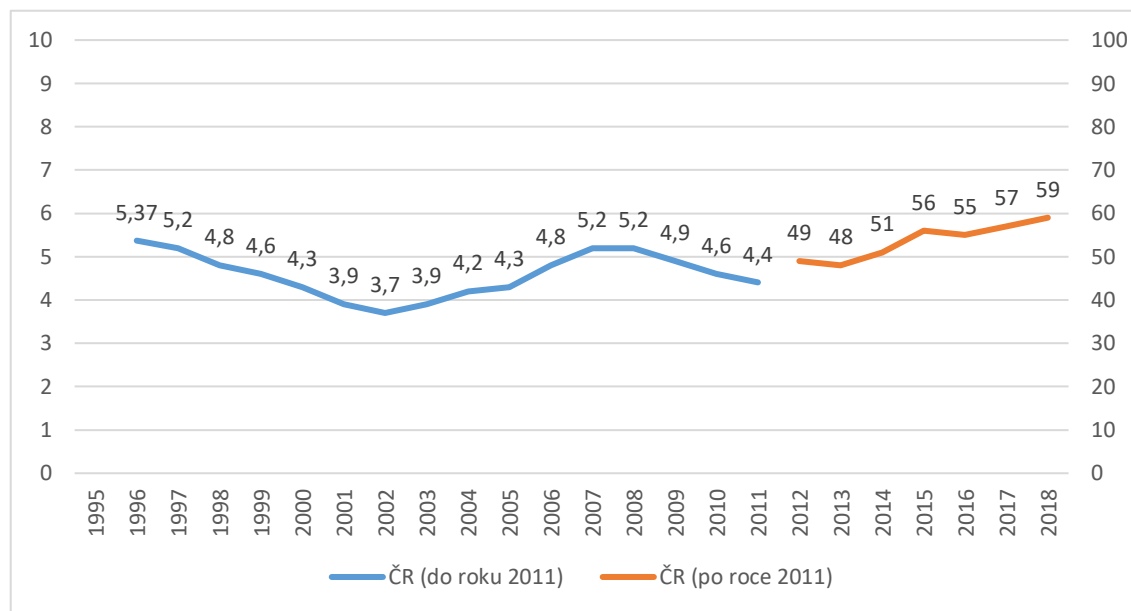

Obrázek 1: Graf vývoje CPI v zemích V4

Zdroj: Vlastní zpracování dle informací Transparency International (2019b)

3.1 Česká republika

Z níže uvedeného grafu (**obrázek 2**) vyplývá, že Česká republika v roce 1996 získala v hodnocení CPI 5,37 bodů. Díky tomuto výsledku se umístila na 2. místě v rámci V4 (kromě Slovenska, které nebylo hodnoceno).

Obrázek 2: Graf vývoje CPI v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle informací Transparency International (2019b)

ČR se od tohoto roku potýkala s různými problémy a každým rokem se vnímání korupce zhoršovalo. Příčinou poklesu mohly být např. i různé korupční skandály, které se řešily. V roce 1997 byl nucen odstoupit premiér Václav Klaus po zjištění, že byl poskytnut úplatek Občanské demokratické straně (ODS) za pomoc při privatizaci nejmenovaného podniku. Dalším problémem byly neúspěšné reformy soudnictví. Evropská komise v hodnocení o pokroku zemí k přistoupení do EU ČR vyzvala, aby okamžitě zrychlila reformu státní správy, reformu soudnictví a zefektivnila boj proti korupci a hospodářské kriminalitě. V roce 1998 se stal premiérem Miloš Zeman a jeho vláda schválila první protikorupční strategii na léta 1999–2004, jejímž cílem bylo aktivně bojovat proti korupci.

Od konce roku 2001 začala být vláda obviňována z toho, že neprůhlednými veřejnými zakázkami podporuje korupci (např. i v souvislosti s pořizováním stíhacích letounů Gripen, avšak korupční skandál vyšel najevo až v roce 2007). Po volbách v roce 2002 se premiérem stal Vladimír Špidla, ČR dosáhla v hodnocení CPI pouhých 3,7 bodů a jednalo se o její dosud nejnižší hodnocení. I přes mnohá protikorupční opatření se korupce projevovala v celém

veřejném sektoru. V dalších letech se však hodnocení ČR začalo zase zlepšovat. Jako jeden z možných důvodů zlepšení lze uvést vstup ČR do EU v květnu 2004, protože před vstupem se ČR zavázala přijmout i celou řadu protikorupčních opatření a nástrojů. Vstupem do EU byl splněn jeden z nejdůležitějších cílů vlády, protože splnění přísných norem požadovaných od EU si vyžadovalo několik let úsilí. Vstup do EU byl tedy významným milníkem i v protikorupční politice. V roce 2005 se objevil korupční skandál u dalšího premiéra, Stanislava Grosse. Ten si pořídil drahý byt, ačkoliv si ho ze svého platu pravděpodobně nemohl dovolit. Po mnoha obviněních a řešeních tohoto skandálu z funkce odstoupil a stáhl se do ústraní. V květnu 2005 vláda Jiřího Paroubka přijala Vládní program boje proti korupci, který doplnil Vládní program boje proti korupci z roku 1999. Program se zaměřil zejména na oblast střetu zájmů a zadávání veřejných zakázek.

Po korupčních skandálech začaly být korupční kauzy čím dál více řešeny v tisku, což vedlo k mnoha rezignacím veřejných činitelů ze svých funkcí (Freedom House 2018a). V roce 2007 vyšla na povrch kauza v souvislosti s plánovaným nákupem stíhaček českou armádou v roce 2001. Problém nastal při výběrovém řízení, kdy ze soutěže odstoupili všichni zájemci kromě výrobce stíhaček Gripen. Důvodem bylo to, že zadání soutěže zvýhodňovalo jednu firmu a ostatní poškodilo. Tomuto stavu předcházely úplatky vládě v řádech milionů Kč za upřednostnění stíhacích letounů značky Gripen. Stíhačky nakonec kvůli povodním v roce 2002 nebyly koupeny. Namísto toho byla uzavřena smlouva o jejich pronájmu na několik let (Transparency International 2011b). Během tohoto období vláda nepodnikla příliš mnoho kroků ke zlepšení transparentnosti a potírání korupce. V roce 2008 se ale zefektivnilo jmenování soudců Ústavního soudu a Nejvyššího soudu a byly zavedeny disciplinární opatření pro přijetí úplatků soudci.

I v roce 2010 korupce postihovala mnoho sektorů. Orgány činné v trestním řízení např. zahájily vyšetřování údajných podvodů na Ministerstvu vnitra. V tomto období problémem však nebyla pouze korupce, ale i nedostatek transparentnosti, příliš pomalé vládní reformy a neschopnost orgánů činných v trestním řízení plně vyšetřovat všechna korupční obvinění. Evropská komise v roce 2011 kritizovala zejména transparentnost zadávání veřejných zakázek a upozornila na možné snížení finančních prostředků z EU (Freedom House 2018a).

V roce 2011 dosáhla ČR 4,4 bodů, což byl od roku 2005 nejnižší výsledek. Ředitel TI ČR David Ondráčka uvedl, že „*index jednoznačně potvrzuje, že korupce je v Česku zásadním problémem společnosti, podkopává nezávislé fungování institucí, efektivitu veřejných investic, férové podnikatelské prostředí a důvěru veřejnost v režim*“ (Transparency International 2019b).

V tomto roce se objevila další korupční aféra. Bývalý poradce premiéra Mirka Topolánka, Marek Dalík, si řekl o úplatek ve výši 500 milionů Kč při nákupu obrněných aut Pandur pro českou armádu. Za toto jednání byl odsouzen k 5 letům vězení (Česká tisková kancelář 2017).

Po změně metodiky CPI v roce 2012 ČR získala 49 bodů. Toto hodnocení opravdu nebylo lichotivé a důvodem bylo zejména údajné rozložení státní správy, špatné fungování politických stran a nedostatečně efektivní protikorupční politika (Transparency International 2019). V červnu 2013 kvůli korupčnímu skandálu rezignoval další premiér, Petr Nečas. Jako důkaz zvyšování nezávislosti orgánů činných v trestním řízení bylo i zatčení Davida Ratha, bývalého ministra zdravotnictví a hejtmána středočeského kraje. Ten byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 8,5 let za korupci a manipulaci s veřejnými zakázkami.

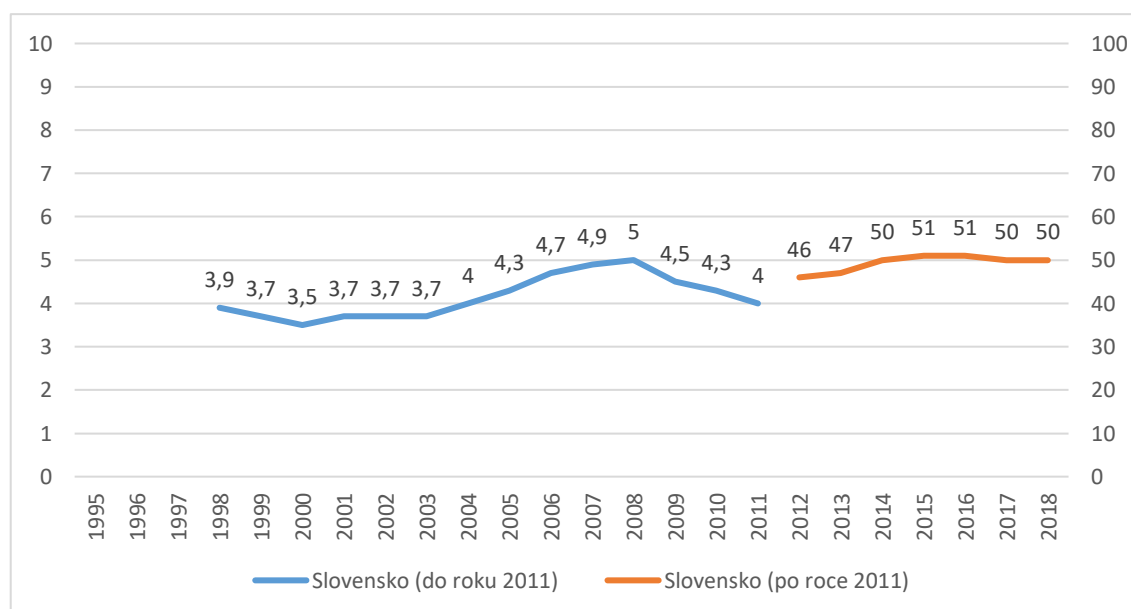
I v roce 2014 byla korupce rozšířená především u veřejných činitelů na vysoké úrovni. Důsledkem toho byla nízká důvěra ve státní instituce. Problémem byl i lobbying, protože ČR nedisponovala žádným zákonem, který by tuto problematiku upravoval. V tomto roce došlo k osvobození lobbistů Michala Smrže a bývalého ministra obrany Martina Bartáka v souvislosti s nákupem vozidel značky Tatra pro českou armádu. Přetrvávajícím problémem byly i postupy při zadávání veřejných zakázek, kdy v období 2014–2015 byla zaznamenána zvýšená míra upřednostňování některých podniků a jednotlivců českými politiky. V roce 2016 vyšel najevo skandál Panama Papers. Z 11 milionů vydaných dokumentů Panamskou advokátní kanceláří, bylo přes 250 000 spojeno s ČR. Mnoho případů se týkalo daňových úniků nebo praní špinavých peněz, kauzy se ale netýkaly pouze veřejných činitelů, ale i různých firem, celebrit apod.

Na konci roku 2017 byl předseda vlády Andrej Babiš obviněn ze střetu zájmů a dotačního podvodu v souvislosti s jeho holdingem Agrofert. Zaměstnanci jeho firmy údajně vyčlenili jednu společnost tak, aby se stala malou či střední firmou a získala tak dotace z EU ve výši 50 milionů Kč. Po obdržení dotace se firma znovu začlenila do jeho společností. Po tomto obvinění Babiš Agrofert převedl do správy svěřenského fondu. Problémem však byla údajná nezávislost jeho členů, kteří byli blízkými osobami Babiše. Dalším z problémů bylo ohrožení nezávislosti médií, konkrétně MF Dnes vlastněné Babišem. V roce 2017 unikla nahrávka, ve které nabádal pracovníky MF Dnes, aby poškozovali jeho politické soupeře před volbami. Po zveřejnění této kauzy a schválení legislativy o střetu zájmů Babiš umístil i MF Dnes do svěřenského fondu, ale i ten spravovaly osoby jemu blízké. Tyto případy vyšetřují orgány činné v trestním řízení a OLAF, avšak doposud nedošlo k jejich vyřešení (Freedom House 2018a).

3.2 Slovensko

Po pádu komunismu v roce 1989 a rozpadu Československa dominoval na politické scéně politik Vladimír Mečiar se svou stranou Hnutí za demokratické Slovensko. Jeho vláda se během svého působení potýkala s korupčními praktikami, zejména při privatizacích státního majetku. Navíc nedokázala splnit kritéria pro zahájení jednání o přistoupení do EU, a tak v roce 1998 byla nahrazena novou vládou v čele s Mikulášem Dzurindou. V tomto roce bylo Slovensko zapojeno do hodnocení CPI a získalo nejméně bodů (3,9) ze všech zemí V4.

Z grafu (**obrázek 3**) vyplývá, že svého nejhoršího výsledku Slovensko dosáhlo v roce 2000, kdy získalo pouze 3,5 bodů, což byl opravdu podprůměrný výsledek a Slovensko bylo stále na posledním místě v rámci zemí V4. V tomto roce byl zaveden Národní program boje proti korupci, Parlament schválil Zákon o praní špinavých peněz a Zákon o svobodném přístupu k informacím, který přispěl ke zvýšení transparentnosti ve státní správě a Zákon o financování politických stran. V roce 2000 dále Parlament schválil rozsáhlé ústavní reformy, jejichž cílem bylo posílit soudní nezávislost, zlepšit efektivitu a harmonizovat právo s ostatními právními systémy západní Evropy. Evropská komise ve své hodnotící zprávě konstatovala, že je i tak potřeba posílit profesionální nestrannost a politickou neutralitu v oblasti soudnictví.

Obrázek 3: Graf vývoje CPI na Slovensku

Zdroj: Vlastní zpracování dle informací Transparency International (2019b)

V roce 2001 bylo přijato několik zákonů včetně Zákona o státní službě, který začal upravovat nábor a mzdy státních zaměstnanců a obsahoval i ustanovení o střetu zájmů. Byla také přijata

novela Trestního zákoníku, která zavedla přísnější tresty za úplatky a zneužívání moci. Přes veškeré pozitivní změny se v tomto roce objevila obvinění ze zneužívání fondů. Ačkoliv vyšetřování neodhalilo žádné důkazy, poukázalo na nedostatek transparentnosti a střet zájmů. V tomto roce odstoupil ministr obrany Pavol Kanis, protože nedokázal vysvětlit zdroj finančních prostředků, za které si pořídil drahý dům. Slovenská média byla v tomto období označována z velké části jako svobodná. Avšak v roce 2003 byly vyvolány obavy z rozšířeného nelegálního dohledu po zjištění, že Slovenská tajná služba odposlouchávala jednu z redakcí na Slovensku.

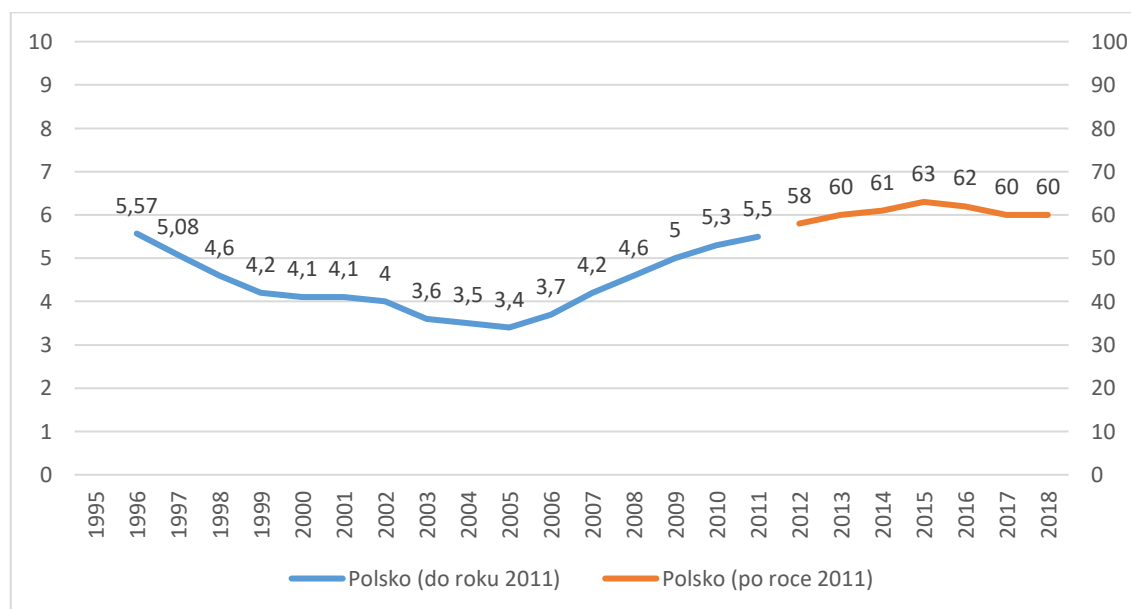
Po roce 2004, kdy Slovensko vstoupilo do EU, se začalo jeho hodnocení v CPI zlepšovat. Ačkoliv EU uvedla, že Slovensko dosáhlo vysoké úrovně souladu s právními předpisy EU, potýkalo se s problémem korupce i nadále. Problematickými oblastmi bylo zejména zdravotnictví, školství, soudnictví nebo policie. V oblasti soudnictví byla největším problémem vysoká míra nevyřešených případů korupce. Existovaly obavy, zda je soudní systém Slovenska schopen fungovat na úrovni EU. Po korupčním skandálu v roce 2007 v souvislosti se Slovenským pozemkových fondem tehdejší premiér Robert Fico nařídil odvolání náměstka ředitele fondu a ministra zemědělství Miroslava Jurenu. V roce 2008 Slovensko získalo v hodnocení CPI 5 bodů, což byl nejlepší výsledek od roku 1998. V roce 2010 vláda podnikla určité kroky ke snížení korupce a vznesla požadavky, aby informace týkající se veřejných zakázek byly zveřejňovány na internetu. Byl také přijat nový protikorupční zákon, který umožnil policii a státním zástupcům vyšetřovat původ majetku veřejných činitelů, pokud jeho hodnota přesahovala určitou finanční částku. V tomto roce odstoupil ministr dopravy Ivan Švejna kvůli střetu zájmů, kdy jedna z veřejných zakázek byla zadána jeho soukromé poradenské firmě. V tomto roce byla také kritizována absence ochrany oznamovatelů korupce. V roce 2011 vláda Ivety Radičové prosadila zákon, který zavedl povinnost zveřejňovat smlouvy mezi veřejnými orgány a státními podniky. Organizace TI však uvedla, že problémem bylo to, že mnohé státní podniky nezveřejňují ani základní informace jako jsou např. výroční zprávy. V tomto roce Slovensko získalo v hodnocení CPI pouhé 4 body. Ve stejném roce vyšla najevo kauza Gorila, která popisovala tajné rozhovory o provizích a úplatcích z let 2005 a 2006 mezi spolujednatelům společnosti Penta Jaroslavem Haščákem a slovenskými politiky.

Od změny metodologie v roce 2012 se Slovensko v hodnocení CPI zlepšovalo, avšak bylo stále na posledním místě v rámci V4. Byla předložena novela Zákona o zadávání veřejných zakázek, která byla přijata v roce 2013. Ta zavedla povinnost projednávat veřejné zakázky přesahující hodnotu 10 milionů EUR ve speciálním procesu. Byly však kritizovány výjimky, které

umožňovaly ministrům zadávat veřejné zakázky bez výběrového řízení. V roce 2013 parlament zrušil imunitu poslanců a o rok později i imunitu soudců. Ve stejném roce byl nahrazen předseda Nejvyššího soudu Štefan Harabin, což bylo vnímáno jako vítězství v boji proti korupci a politicky motivovaným aktérům v soudnictví. Po několika letech boje s korupcí a obsazení posledního místa v hodnocení CPI v rámci V4 došlo v roce 2016 ke změně a na posledním místě se od té doby začalo umisťovat Maďarsko. O rok později byl obviněn ministr vnitra Robert Kaliňák z korupce, který měl údajné vazby na podnikatele čelícího obvinění z daňových podvodů. Tato situace vyvolala v druhé polovině roku celou řadu protestů a obvinění z korupce čelili i ostatní veřejní činitelé (Freedom House 2018a). Slovensko od roku 2014 dosahovalo téměř stejného hodnocení. To vypovídá o skutečnosti, že za poslední roky nedošlo k příliš velkým změnám.

3.3 Polsko

Z grafu (**obrázek 4**) umístěného níže vyplývá, že Polsko v roce 1996, kdy bylo zapojeno do hodnocení CPI, získalo 5,57 bodů a umístilo se na 1. místě v rámci V4 (kromě Slovenska, které bylo do hodnocení zapojeno až v roce 1998).

Obrázek 4: Graf vývoje CPI v Polsku

Zdroj: Vlastní zpracování dle informací Transparency International (2019b)

Ačkoliv byl soudní systém v průběhu tohoto období dramaticky restrukturalizován, soudy se i tak potýkaly zejména se špatnou správou a finančními problémy. Evropská komise zdůraznila v souvislosti s budoucím vstupem Polska do EU nutnost zlepšení účinnosti soudnictví

a zintenzivnění protikorupčního úsilí. Pokud by tak neučinilo, hrozila mu neúčast při rozšiřování EU. V důsledku toho parlament urychlil přezkum téměř 40 reformních zákonů a koncem roku vláda vytvořila meziresortní tým, který měl za úkol koordinovat boj proti hospodářské kriminalitě. Fungování polského soudnictví se zlepšilo, ale problémem byla dlouhá doba zpracování rozsudků.

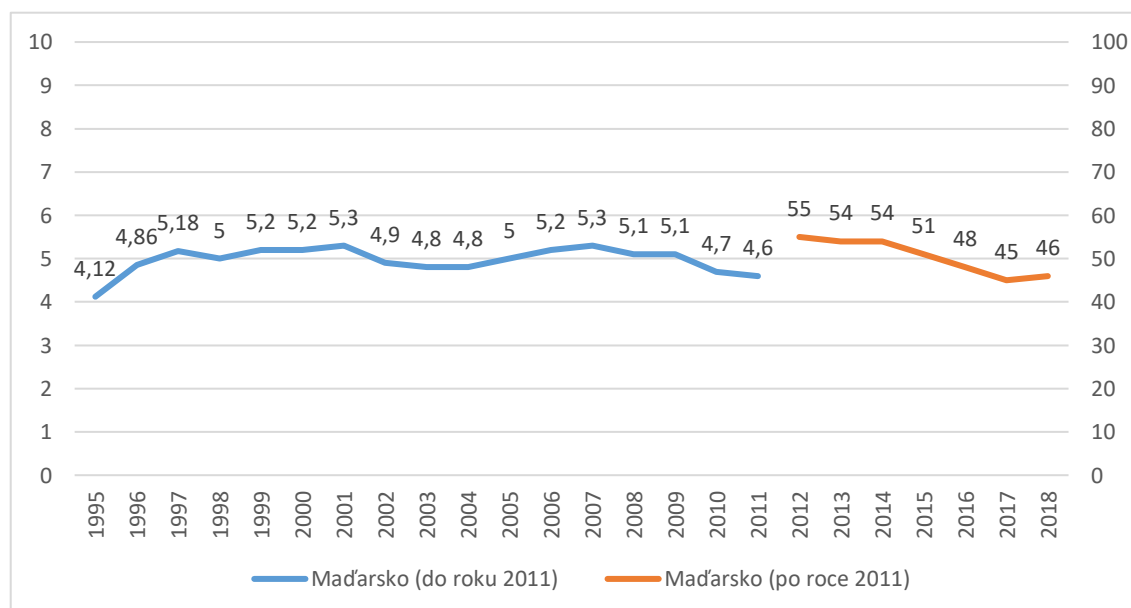
V roce 2000 byl proto přijat zákon, který měl za cíl zmírnit zátěž soudů pomocí zjednodušení postupů a přidáním 400 soudních komor. Dalšími reformami bylo posíleno státní zastupitelství, zvýšil se počet soudců a zlepšilo se soudní vzdělávání. Polské orgány přijaly nová protikorupční opatření a byl vytvořen Ústřední protikorupční úřad (CAB). Ve své hodnotící zprávě o přistoupení Polska do EU z roku 2001 Evropská komise zmínila řadu pozitivních změn. Mezi ně patřilo opatření zaměřené na zlepšení transparentnosti financování politických stran. Pozitivně bylo hodnoceno zlepšení soudních výkonů a přijetí Zákona o veřejných informacích, který byl důležitým rozvojem boje proti korupci. Problémem však stále byla nedostatečná transparentnost a riziko korupce v soudním systému. Důsledkem toho byla malá míra důvěry veřejnosti ve spravedlnost soudního systému. Polsko stejně jako ČR a Slovensko vstoupilo do EU v květnu 2004. V poslední zprávě o pokroku Polska ke vstupu do EU Evropská komise uvedla, že ve většině oblastí bylo dosaženo souladu s předpisy EU. Byl ale kritizován pomalý pokrok v boji s korupcí. V roce 2004 odstoupil premiér Leszek Miller z důvodu poklesu popularity jeho vlády kvůli slabé ekonomice, vysoké nezaměstnanosti, vysokému rozpočtovému deficitu a obviněním z korupce.

Po roce 2005 se hodnocení Polska začalo zlepšovat, ale korupční problémy neustále přetrvávaly. Největším problémem v tomto období byla snaha převzít kontrolu nad státními institucemi. V roce 2008 bylo Polsko organizací TI hodnoceno jako 58. nejzkorumpovanější zemí ze 180 hodnocených. Polsko se potýkalo s velmi pomalým postupováním státních zástupců ve vyšetřování korupce, což vyvolávalo obavy z jejich vystavení politickému tlaku (Freedom House 2018a). V roce 2009 vyšel najevo korupční skandál v souvislosti s ministrem sportu a turistiky Miroslawem Drzewieckim, který záměrně blokoval loterijní zákon, dle kterého by provozovatelé hracích automatů a sázkových kanceláří museli přispívat na podporu sportu. V odposleších z telefonátů s jistým podnikatelem se chlubil, že je to jeho zásluha. Ve chvíli, kdy kauza vyšla najevo, tak z funkce ministra rezignoval (Česká tisková kancelář 2009). Ve stejném roce byl obviněn také Ředitel Ústředního protikorupčního úřadu za zneužití pravomoci.

V roce 2012, kdy byla zavedena nová metodologie CPI, si Polsko opět vedlo ze všech zemí nejlépe. Avšak problém korupce tam přetrvával i po tomto roce. Důvodem mnohdy byly neúčinně implementované protikorupční zákony. V roce 2014 se problém korupce vyskytoval zejména ve veřejných zakázkách. Ústřední protikorupční úřad oznámil nesrovnalosti v postupech při zadávání veřejných zakázek na vybavení a služby pro Ministerstvo spravedlnosti. Po převzetí moci stranou Právo a spravedlnost v roce 2015 byla přijata opatření, která zvýšila politický vliv na státní instituce, což vyvolalo vážné obavy o demokracii v Polsku. V roce 2017 nastal další problém, protože vstoupil v platnost nový Zákon o státní službě, který snížil standardy pro přijímání do vyšších funkcí a umožnil svévolné propuštění. Tento krok vyvolal obavy z možné politizace (Freedom House 2018a). I přes časté korupční skandály a další problémy se Polsko od roku 2012 umísťovalo na 1. místě v rámci V4. Avšak po výhře politické strany Právo a spravedlnost v roce 2015 byla provedena celá řada zásadních kroků v mnoha oblastech a hodnocení Polska v CPI začalo klesat.

3.4 Maďarsko

Maďarsko bylo první ze zemí V4, které bylo hodnoceno v rámci CPI už v roce 1995. Z níže uvedeného grafu (**obrázek 5**) vyplývá, že v tomto roce dosáhlo 4,12 bodů, což nebyl příliš dobrý výsledek.

Obrázek 5: Graf vývoje CPI v Maďarsku

Zdroj: Vlastní zpracování dle informací Transparency International (2019b)

V roce 1995 byly přijaty reformy, které zavedly radikální škrty ve výdajích Maďarska. Ačkoliv úsporný program přispěl k makroekonomickým ziskům a ekonomika Maďarska byla nejrychleji rostoucí ekonomikou ve střední a východní Evropě, Maďarsko se potýkalo s problémem korupce, kriminality a nerovného rozdělování bohatství. V roce 1997 byla zpřísněna kritéria pro kandidáty na soudce a soudnictví bylo vnímáno jako nezávislé. V roce 1998 vyhrála volby kontroverzní strana Viktora Orbána, Fidesz. Jeho vláda se poté zavázala k boji proti korupci, daňovým únikům a organizovanému zločinu. Evropská komise ve své hodnotící zprávě ocenila pokrok Maďarska při plnění přístupových kritérií EU, ale doporučila mu snížit počet nevyřízených případů u Nejvyššího soudu a obnovit protikorupční úsilí. V roce 2000 bylo jmenováno přes 90 soudců ve snaze zefektivnit fungování soudů. O rok později vláda schválila novou protikorupční strategii, která zavedla vyšší sankce za korupční jednání. Požadavek podávat prohlášení o majetkových poměrech se rozšířil na více státních zaměstnanců a byla zpřísněna pravidla o parlamentní imunitě.

I přes přijetí různých protikorupčních opatření se Maďarsko v dalších letech potýkalo s řadou obvinění z korupce u veřejných činitelů. Jedním z nich byl např. skandál kvůli zpronevěře veřejných finančních prostředků v jedné z největších finančních institucí. Úřad pro finanční dohled zahájil rutinní kontrolu banky K&H Equities, jejímž ředitelem byl ministr financí Laszlo Csaba. Při kontrole však úřad zjistil, že banka převedla aktiva Státní správy silnic na soukromé účty. S touto kauzou byl spojován i předseda vlády Peter Medgyessy, který byl také předsedou banky Inter-Europa zapojené do tohoto skandálu. Po zveřejnění kauzy vláda oznámila plány o reorganizaci Úřadu pro finanční dohled, což ostře kritizovala Evropská komise. Vláda také provedla reformu Služebního zákona, zavedla přísnější tresty za úplatkářství a pokračovala v dlouhodobé protikorupční strategii.

V roce 2004 Maďarsko s dalšími postkomunistickými státy vstoupilo do EU. Problémem v dalších letech byly omezené finanční zdroje pro soudní systém. Maďarsko se snažilo tuto situaci řešit a financování se postupem let zlepšovalo zejména kvůli požadavkům EU. V roce 2007 klesla důvěra v policii poté, co vyšla najevo údajná kriminalita některých jejích členů a v důsledku toho byl nucen odstoupit ministr spravedlnosti. V tomto roce navrhl premiér Ferenc Gyurcsany novou protikorupční strategii z důvodu špatného spravování fondů EU v minulosti.

V Maďarsku stejně jako v ČR vyšla v roce 2007 najevo korupční kauza v souvislosti s pronájmem letounů Gripen od společnosti BAE Systems-Saab. Problémem bylo, že v roce 2001 vláda Viktora Orbána náhle uzavřela smlouvu o pronájmu 14 švédsko-britských stíhacích

letounů Gripen místo amerických F-16. S kauzou byl spojen lobbista Alfons Mensdorff-Pouilly, který vládám ČR a Maďarska poskytl úplatky v řádech milionů za upřednostnění stíhacích letounů značky Gripen (Transparency International 2012).

V roce 2009 byl přijat nový protikorupční zákon, jehož cílem bylo vytvoření Ústředního úřadu pro boj proti korupci, zlepšení v oblasti zadávání veřejných zakázek a ochrany oznamovatelů korupce. Po volbách v roce 2010, kdy se k moci dostala opět strana Fidesz, nová vláda prosadila přes 600 nových zákonů, reforem a restrukturalizací v oblasti soudnictví, důchodů a systémů zdravotní péče a vzdělávání. Změny upevnily kontrolu vlády nad médii a dalšími institucemi. Vláda vytvořila Národní úřad pro mediální a informační technologie, který měl pravomoc ukládat velké pokuty za nevhodné vysílání a tisk nebo dokonce zrušit licenci za přestupky. Tato skutečnost vyvolávala obavy o ztrátě svobody médií z důvodu rozsáhlé cenzury (Freedom House 2018a).

Stálým problémem v zemi byla nedostatečně efektivní protikorupční politika a korupce byla v tomto období na vzestupu. Bývalý politik János Zsuzsag byl odsouzen za zpronevěru finančních prostředků ze státních fondů. V roce 2011 vstoupil v platnost Zákon o ochraně oznamovatelů korupce. O rok později vláda po kritice ze strany EU pozměnila některé části svých kontroverzních zákonů v oblasti médií a soudnictví, i přesto Evropská komise i nadále požadovala další změny. Problémem v oblasti médií bylo, že velké procento celostátních tiskových médií a billboardů na veřejných prostranstvích vlastnili podnikatelé blízcí straně Fidesz. Vláda se navíc stala největším inzerentem v zemi a od voleb v roce 2010 stáhla většinu reklam z nezávislých médií. Došlo také k rozsáhlému propouštění v rozhlasové stanici Klubradio, která kritizovala vládu Fidesz. Nakonec Národní úřad pro mediální a informační technologie stanici neobnovil licenci na vysílání.

Situace v Maďarsku se i v průběhu dalších let zhoršovala. Problémem byly zejména rozsáhlé vládní zásahy a špatná situace v oblasti médií. Ačkoliv strana Fidesz v roce 2014 znovu vyhrála volby, její podpora ze strany veřejnosti výrazně poklesla po několika obviněních z korupce a politických bojích. Nezávislost soudních orgánů byla ohrožena potom, co všech 11 soudců Ústavního soudu bylo v letech 2010–2014 jmenováno vládou Viktora Orbána. Tito soudci pak velmi často rozhodovali v zájmu vlády. V roce 2015 pozastavila Evropská komise zhruba 2,6 miliardy dolarů plánovaných na programy hospodářského rozvoje Maďarska z důvodu nesrovnalosti při zadávání veřejných zakázek (Freedom House 2018a).

V posledních letech bylo problémem především nedostatečné vyřešení korupčních afér. Lze uvést např. neochotu Státního zastupitelství vyšetřit obvinění vlády ze zneužívání fondů EU. I svobodný přístup k informacím byl problematický, protože informace byly většinou zpřístupněny pouze v důsledku soudních sporů. Problémem v posledních letech byla i oblast veřejných zakázek. Dle Centra pro výzkum korupce (CRCB) sídlícího v Budapešti za období 2010–2016 získali 5 % objemu veřejných zakázek jen 4 lidé, a to podnikatelé spojení právě se stranou Fidesz. V roce 2013 dokonce tito lidé získali 12 % z celkového objemu veřejných zakázek. Zakázku získal také Orbánův zeť, který v několika městech a vesnicích modernizoval veřejné osvětlení z fondů EU (Akrman 2018).

Po změně metodiky CPI v roce 2012 se hodnocení Maďarska začalo zhoršovat a od roku 2016 se stále umísťuje na posledním místě v rámci V4. Důvodem zhoršování v hodnocení CPI může být fakt, že současná vláda učinila od roku 2010 mnoho razantních kroků. Navíc byla také spojována s několika korupčními skandály.

4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU KORUPCE V ZEMÍCH V4

V této kapitole je rozebrán současný stav korupce v jednotlivých zemích Visegrádské čtyřky. Jsou zde interpretovány výsledky CPI za rok 2018, které Transparency International zveřejnila v lednu 2019. Data byla sbírána v průběhu let 2017/2018 a výsledky představují dlouhodobý trend v tomto časovém období. V roce 2018 bylo hodnoceno 180 zemí a průměr EU činil 65 bodů. V této kapitole jsou také představeny oblasti protikorupčních opatření (preventivního a legislativního charakteru na národní úrovni) zemí V4 a doporučení pro jejich zlepšení, které byly navrženy mezinárodními organizacemi. Poté je provedena komparace zemí V4 z hlediska úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření. Nakonec jsou navrženy možnosti, které by mohly přispět ke snížení korupce v zemích V4.

4.1 Česká republika

V roce 2018 se ČR v hodnocení CPI umístila na 38. místě s 59 body. V rámci V4 se umístila na 2. místě a jen 1 bod ji dělil od hodnocení Polska, které mělo v tomto roce nejlepší výsledek. To nasvědčuje tomu, že se ČR neustále zlepšuje, protože v předchozích několika letech mělo Polsko vždy náskok, v roce 2014 dokonce až o 10 bodů.

Podle organizací zaměřených na problematiku korupce je v současné době jedním z největších problémů v ČR privatizace veřejného zájmu (tzv. state capture). Důsledkem toho je nezáměr politické scény iniciovat jednotlivé kroky v boji s korupcí nebo přijímat různé reformy a zásadní rozhodnutí. Dalším problémem je nezávislost a nestrannost médií. Ta musí čelit různým tlakům ze strany některých politických představitelů. Některá média jsou využívána jako nástroj pro pomluvu kritiků korupčního jednání politiků nebo k odvedení pozornosti od problémů jejich majitele. TI upozornila na to, že většina provozovatelů médií v ČR nemá transparentní majetkovou strukturu.

Pobočka TI v ČR v důsledku těchto problémů navrhla doporučení ke zlepšení současné situace, pomocí kterých by ČR mohla využít svůj potenciál. Prvním bodem je nezávislost demokratických institucí a dodržování principů právního státu, kdy důraz musí být kladen na nezávislou a profesionální policii a justici. Důležitá je také nezávislost médií. Dále doporučila zlepšit Zákon o státní službě. Ačkoliv v roce 2018 schválila sněmovna novelu tohoto zákona, jejím problémem jsou snazší personální zásahy politiků do úřadů. Dále je třeba posilovat snadný přístup k informacím a vytvořit právní úpravu lobbingu a oznamování korupce. Je také potřeba

zaměřit se na kontrolu hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti vynakládání veřejných prostředků při zadávání veřejných zakázek a v oblasti dotací. Posledním doporučením je rozkrývání skutečných majitelů, které je důležité pro zodpovědné hospodaření státu a pro předcházení střetu zájmů. Řešením by bylo zajištění důvěryhodného registru smluv majitelů firem (Transparency International 2019c).

Ačkoliv korupce zůstává v ČR problémem, orgány činné v trestním řízení na korupční skandály reagují, vyšetřují je a trestají je. A ani občanům ČR není korupce lhostejná. Pravděpodobně i díky tomu se vnímání korupce v ČR zlepšuje. Tomu nasvědčují i výsledky CPI. ČR si vede v současné době po Polsku nejlépe ze všech zemí V4.

4.1.1 Protikorupční opatření v ČR

V roce 2018 schválila vláda Vládní koncepci boje s korupcí na léta 2018–2022, která navazovala na předchozí období. Cílem koncepce „*je garantovat koordinovaný a systematický přístup v boji proti všem formám korupce na všech úrovních řízení státu*“ (Úřad vlády České republiky 2018). Mezi **priority** koncepce patří výkonná a nezávislá exekutiva, transparentnost a otevřený přístup k informacím, hospodárné nakládání s majetkem státu a rozvoj občanské společnosti. Dále budou představeny některé body z tohoto vládního programu.

První prioritou je **výkonná a nezávislá exekutiva**. V souvislosti s touto oblastí byl přijat zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, který posiluje depolitizaci, profesionalizaci a stabilizaci státní správy. Cílem vlády je zavést nové nástroje a metody vzdělávání státních zaměstnanců v oblasti etiky. Dalším cílem je posílit nezávislost orgánů činných v trestním řízení. Ministerstvo spravedlnosti se z tohoto důvodu chystá předložit návrh novely Zákona o státním zastupitelství. Dále je připravována novela Zákona č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích s cílem zavedení transparentního způsobu výběru soudců a soudních funkcionářů.

V oblasti **transparentnosti a otevřeného přístupu k informacím** je cílem vlády zvýšit transparentnost legislativního a rozhodovacího procesu tak, aby byly minimalizovány lobbistické aktivity. Prioritou je také umožnit veřejnosti přístup k informacím o kontaktech politiků a vysokých úředníků s lobbisty. Zásadním krokem k naplnění těchto cílů je tedy přijetí zákona o lobbování. Dále je nutné pokračovat v přijetí elektronické Sbírký zákonů (eSbírka) a elektronického legislativního procesu (eLegislativa), podle zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírcé zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů. Důležité také je věnovat pozornost Zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, kdy se jednotlivá

ministerstva musí zaměřit na kontrolu plnění povinností vyplývajících z tohoto zákona ve své působnosti.

V oblasti **hospodárneho nakládání s majetkem státu** si dala vláda za cíl posílit efektivitu systému kontrol. Vláda bude pokračovat v legislativním procesu u novely zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě. Dále je důležité posílit pravomoci Nejvyššího kontrolního úřadu, který by měl kontrolovat většinu výdajů veřejného rozpočtu. V Zákoně č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek je potřeba nastavit podmínky při zadávání veřejných zakázek malého rozsahu a posouzení adekvátní výše hranice pro jejich zadávání. Dále je potřeba omezit počet veřejných zakázek, které jsou zadávány v jednacím řízení bez uveřejnění. Další prioritou je vzdělávání pro zadavatele veřejných zakázek a uchazeče o veřejné zakázky.

V oblasti **rozvoje občanské společnosti** se vláda zaměří na předložení návrhu Zákona o ochraně oznamovatelů korupce, protože předchozí pokusy byly vždy neúspěšné. Dále je důležité zaměřit se na osvětu, protože ačkoliv se ČR v hodnocení CPI zlepšila a snaží se posilovat svá protikorupční opatření, občané zlepšení nevidí. Přetrvává jejich nedůvěra v právní stát, státní správu a orgány činné v trestním řízení. Cílem vlády je proto představit koordinovaný plán prezentace k seznámení veřejnosti s výsledky boje s korupcí (Úřad vlády České republiky 2018).

GRECO ve své hodnotící zprávě uvedlo několik doporučení pro zlepšení protikorupčních opatření. Jelikož se s korupcí často potýkali členové Parlamentu, bylo ČR doporučeno, aby zavedla povinnost pro jeho členy předkládat oznámení o činnostech, oznámení o majetku a oznámení o příjmech, darech a závazcích na počátku svého mandátu. Tato povinnost byla splněna Zákonem č. 14/2017 Sb., ze dne 29. listopadu 2016, kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Dále byl elektronizován registr oznámení a daná oznámení jsou bezplatně dostupná. Byly také učiněny kroky ke zvýšení nezávislosti soudů. Jasně byla vytyčena kritéria a postupy výběru soudců Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. ČR bylo dále doporučeno, aby přijala etické kodexy pro všechny soudce doplněné praktickými příklady a doporučeními pro řešení střetu zájmů. Tyto kodexy však doposud nebyly dokončeny.

Přijetím novely Zákona o střetu zájmů došlo k určitým změnám a stejně jako pro členy Parlamentu byla zavedena povinnost podávat oznámení i pro soudce. Tento krok je vnímán jako posun k větší transparentnosti. V ČR je také nutno reformovat postupy jmenování a odvolávání nejvyššího státního zástupce a dalších vedoucích státních zástupců. Ministerstvo

spravedlnosti proto zahájilo přípravy nového Zákona o státním zastupitelství. Jako problém bylo vnímáno to, že ani Nejvyšší státní zastupitelství nemělo vypracovaný etický kodex. Po tomto upozornění proto Nejvyšší státní zastupitelství začalo vypracovávat svůj vlastní návrh. Problémem byl dále fakt, že právní úprava vedlejších činností státních zástupců nebyla dostatečně silná. K vyřešení tohoto problému došlo také pomocí novely Zákona o střetu zájmů, dle kterého jsou státní zástupci povinni podávat několik oznámení včetně oznámení o vedlejších aktivitách (GRECO 2018b).

4.2 Slovensko

V roce 2018 korupce představovala na Slovensku dlouhodobý problém. Počet odsouzených za korupci se v posledních 2 letech velmi snížil. Navíc dle průzkumu veřejného mínění od organizace TI klesl počet občanů Slovenska ochotných nahlásit korupci na nejnižší úroveň od roku 1993. V tomto roce se Slovensko v hodnocení CPI umístilo na 57. místě s výsledkem 50 bodů. V rámci V4 se Slovensko umístilo na 3. místě.

Událost, která ukázala slabinu Slovenska v boji s korupcí, byla vražda novináře Jána Kuciaka a jeho partnerky. Kuciak byl investigativní reportér a dlouhodobě se věnoval odkrývání korupce a podvodům podnikatelů a politiků, což dle policie mělo být důvodem jeho vraždy. Předtím než byl zavražděn, shromažďoval informace o údajných vazbách mezi italskou mafií a premiérem Robertem Ficem. Až po této události došlo k určitým změnám. Podnikatelé Marian Kočner a Ladislav Bašternák byli obviněni a odsouzeni z obchodně-daňových kauz. Předseda vlády Robert Fico a ministr vnitra Robert Kaliňák odstoupili ze svých funkcí a byl vyměněn i policejní prezident Tibor Gašpar.

Pozitivní změnou byl pokles tzv. malé korupce. Na konci roku 2018 mělo s korupcí zkušenosti jen 12 % občanů a jedná se o nejnižší číslo v historii. V porovnání s 90. léty, kdy s touto korupcí měla zkušenosti polovina populace, se jedná o pozitivní výsledek (Šípoš 2019). Nicméně veřejní činitelé na vysoké úrovni byli zapleteni do celé řady korupčních skandálů a Evropská komise ve své výroční zprávě konstatovala, že Slovensko v boji s korupcí neprokázalo žádný viditelný pokrok (Freedom House 2018a).

V současné době by Slovensku v boji proti korupci pomohlo zejména odsouzení pachatelů a objednávatelů vraždy a také zvýšení trestání korupce. Zlepšení by mohla přispět i depolitizace policie a státního zastupitelství nebo volba nových ústavních soudců.

4.2.1 Protikorupční opatření na Slovensku

Slovensko se už více jak 10 let snaží spolu s OECD a dalšími mezinárodními organizacemi o zlepšení svých protikorupčních opatření. V roce 2017 podepsalo Slovensko a OECD memorandum, jehož smyslem je posouzení legislativního rámce Slovenska vybraných zákonů a právních předpisů. To bylo zaměřeno na návrhy k odstranění mezer v zákonech a zlepšení integrity ve veřejném sektoru. Jedná se o **tyto zákony**:

- Zákon č. 307/2014 Z. z. o některých opatřeních souvisejících s oznamováním protispolečenské činnosti a o změně a doplnění některých zákonů,
- Zákon č. 55/2017 Z. z. o státní službě a změně a doplnění některých zákonů,
- Ústavní zákon č. 357/2004 Z. z. o ochraně veřejného zájmu při výkonu funkcí veřejných funkcionářů v znění ústavního zákona č. 545/2005 Z. z.,
- Zákon č. 552/2003 Z. z. o výkonu práce ve veřejném zájmu,
- Zákon 546/2010 Z. z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 40/1964 Zb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů a kterým se mění a doplňují některé zákony,
- Zákon č. 357/2015 Z. z. o finanční kontrole a auditu a o změně a doplnění některých zákonů,
- Zákon č. 10/1996 Z. z. o kontrole ve státní správě,
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestní zákoník,
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestní řád.

V této části jsou představeny dva zákony. Jedná se o Zákon č. 307/2014 z. z. o některých opatřeních souvisejících s oznamováním protispolečenské činnosti a o změně a doplnění některých zákonů a Zákon č. 55/2017 Z. z. o státní službě a změně a doplnění některých zákonů. V oblasti státní služby bylo doporučeno několik změn.

Prvním zákonem je **zákon č. 307/2014 z. z. o některých opatřeních souvisejících s oznamováním protispolečenské činnosti a o změně a doplnění některých zákonů**. Ochrana oznamovatelů korupce je základem celistvosti systému, proto se Slovensko odhodlalo a začalo angažovat v přijímání komplexního právního rámce na posílení oznamování korupčního jednání a ochranu oznamovatelů korupce. Slovensko spolu s Maďarskem patří mezi první státy střední a východní Evropy, které zavedly tento komplexní rámec a zároveň

přijaly samostatný zákon vztahující se na zaměstnance veřejného a soukromého sektoru. Právní rámec pomůže posílit odhalení korupce a také zlepšit ochranu jejich oznamovatelů.

Protože je pro Slovensko důležité posílit boj s korupcí, tak musí dojít k úpravám v **zákoně č. 55/2017 Z. z. o státní službě a změně a doplnění některých zákonů**. Jedním z předpokladů je posílení vzdělávání a praktické odborné přípravy na posílení kapacity státní služby. V zákoně však není uvedeno, jak by se státní zaměstnanci měli vzdělávat. Proto by měl být vytvořen mechanismus na monitorování plánování, plnění a vyhodnocování programů vzdělávání a praktické odborné přípravy pro státní zaměstnance. Dalším bodem je objasnění úlohy vedoucích zaměstnanců, pomocí kterého by se podpořil mechanismus interního oznamování. Pokud zaměstnanec dostane pokyn, u kterého se domnívá, že je v rozporu s právními nebo služebními předpisy, tak je povinen písemně upozornit svého nadřízeného. Může však nastat situace, kdy mu tento pokyn uloží právě nařízený a pro zaměstnance je těžké mu to oznámit. Proto by měla být objasněna úloha a zodpovědnost nadřízených při řešení těchto oznámení, aby došlo k zabezpečení jednotného a náležitého řešení těchto oznámení. Dalším bodem je zavedení jednoznačných postupů v souvislosti s dary k zamezení střetu zájmů. V Zákoně o střetu zájmů existuje několik ustanovení, které by měly být lépe vysvětleny. Slovensko již zavedlo registry na zaznamenávání přijatých darů státními zaměstnanci. Avšak není jasné, zda jsou dary přijaté během oficiálních jednání a setkání v rámci podnikatelských nebo výdělečných činností státních zaměstnanců zakázané.

Dále je potřeba objasnit vykonávání podnikatelských a jiných výdělečných činností. Existuje několik výjimek, kdy mohou státní zaměstnanci vykonávat tyto činnosti. Avšak důvody vyloučení povolání jsou nejasné, což může zvýšit riziko korupce. Dále zákon ukládá povinnost státnímu zaměstnanci písemně prokázat ukončení, pozastavení nebo přerušování podnikání do 30 dnů od vzniku výkonu služebního poměru. Není však upřesněno, komu to má být prokázáno, zda je to kontrolováno a jakým orgánem. Navíc nejsou jasné sankce za porušení této povinnosti. Posledním bodem je to, že majetková přiznání by měla být podložena auditem a mechanismem dodržování právních a jiných předpisů. Ačkoliv je povinnost předkládat majetková přiznání, ze zákona není zjevné, zda majetková přiznání státních úředníků jsou zveřejňována pro účely veřejné kontroly. Veřejnost by díky dostupnosti těchto přiznání mohla požadovat po veřejných činitelích vyšší míru zodpovědnosti za plnění svých úloh. Proto by měl být vytvořen proces ověřování a auditu zveřejňovaných formulářů a také by měly být stanoveny sankce za nesplnění povinnosti (Úrad vlády Slovenskej republiky 2017).

4.3 Polsko

V roce 2018 Polsko opět získalo nejlepší hodnocení a bylo na 1. místě v rámci V4. Z celosvětového hodnocení se umístilo na 36. místě a jeho skóre činilo 60 bodů (Transparency International 2019b). K tomuto výsledku mohl přispět pokrok při řešení boje s korupcí včetně zlepšení transparentnosti mezi lobbisty. V tomto roce Polsko také zavedlo novou protikorupční strategii na léta 2018–2020 popisující oblasti, které by mohly být zlepšeny. Jedním z problémů v Polsku však byla činnost Úřadu pro boj proti korupci, který dostatečně neověřoval majetková prohlášení (kompletním kontrolám bylo podrobena asi 1 %). Navíc byla zpochybněna jeho nezávislost z důvodu jeho odpovědnosti premiérovi. A ani Polsko neminuly korupční skandály a jiné kauzy. Pravděpodobně jednou z největších kauz v roce 2018 bylo obvinění polského šéfa Úřadu pro dozor nad finančním zdravím bank, Marka Chrzanowského. Ten žádal vysoký úplatek ve výši 13,6 milionů zlotých (v přepočtu 82 milionů Kč) od miliardáře a majitele dvou finančních domů Leszka Czarneckého. Peníze neměly být však vyplaceny přímo, ale prostřednictvím vysokého platu nastrčenému právníkovi, který měl chránit banku Getin Noble Bank během její restrukturalizace. Chrzanowski obvinění odmítal, ale po zveřejnění kauzy nakonec rezignoval (Krupíková, 2018).

Největším problémem Polska v poslední době je fakt, že justici nevěří vlastní obyvatelé ani zahraniční země, kvůli zpolitizování polské justice hlavním prokurátorem Zbigniewem Ziobrem po volbách v roce 2015. Ačkoliv obyvatelé Polska žádali o reformu justice, namísto toho stoupl počet lidí jmenovaných ministrem vnitra bez ohledu na jejich profesionalitu. Byl také změněn Zákon o obecných soudech a Zákon o Nejvyšším soudu a bylo zrušeno zveřejňování rozhodnutí Ústavního soudu. Od května 2018 má navíc strana Právo a spravedlnost přímou kontrolu nad Národní soudní radou, která jmenuje polské soudce. Někteří soudci z ostatních evropských zemí z tohoto důvodu proto odmítli vydat zločince do Polska zadržené na základě polského zatykače kvůli obavám o spravedlivý proces s těmito zločinci. Tento problém začal řešit Evropský parlament, který schválil návrh Evropské komise o pozastavení plateb z rozpočtu těm členským státům Evropské unie, které nerespektují nezávislost soudů a nepotírají korupci. Jedná se o Polsko, Maďarsko a Rumunsko (Hospodářské noviny 2019).

Přestože bylo v roce 2018 Polsko nejlépe hodnoceno ze všech zemí V4, jeho hodnocení postupně od roku 2015 klesá. Důvodem může být právě jednání strany Právo a spravedlnost,

kteřá podniká kroky ohrožující demokracii Polska. Otázkou tedy je, jak dlouho si tuto pozici Polsko udrží.

4.3.1 Protikorupční opatření v Polsku

Současná vláda Polska ve spolupráci s Ústředním protikorupčním úřadem přijala novou verzi protikorupčního programu na období 2018–2020. Od předchozí verze, která se týkala období 2014–2019 se v některých oblastech po roce 2016 upustilo. Změny byly provedeny v několika oblastech – majetkové přiznání, střet zájmů, pravidla lobbování, transparentnost při tvorbě právních předpisů, přístup k informacím nebo ochrana oznamovatelů. Ke změnám došlo z důvodu, že by zde mohlo dojít k nějakým překážkám. Prioritou pro Polsko je vytvořit systém jmenování, povyšování a propouštění vedoucích pracovníků v oblasti policie a pohraniční stráže, který bude založen na objektivních kritériích a transparentních postupech.

Dále jsou blíže představeny výše zmíněné oblasti a některá doporučení k jejich zlepšení, která organizace GRECO představila ve svém 5. hodnocení prevence korupce a podpory integrity v EU.

Právní rámec a etické zásady

Hlavním právním aktem podporujícím integritu je Zákon o omezení podnikatelské činnosti osob vykonávajících veřejnou funkci, který zakazuje vykonávat určité druhy vedlejších činností. Dále ukládá povinnost zveřejnit majetkové přiznání osob vykonávajících veřejné funkce. Mezi zákony upravující etické normy lze uvést např. Zákon o státní službě ze dne 21. listopadu 2008, Zákon o zaměstnancích ve vládních úřadech ze dne 16. září 1982 a Zákon o zadávání veřejných zakázek ze dne 29. ledna 2004. Etické normy pro veřejnou správu stanovuje také Nařízení předsedy vlády č. 70 ze dne 6. října 2011. Problémem je to, že nezahrnuje normy pro osoby vykonávající nejvyšší veřejné funkce. Z tohoto důvodu GRECO navrhlo, aby byl pro všechny osoby vykonávající veřejné funkce vypracován komplexní etický kodex zahrnující střet zájmů, přijímání darů a jiných výhod, které by doprovázely specifické příklady a pokyny pro řešení etických dilemat. Kodex by zvýšil povědomí o otázkách integrity a pomohl by v řešení těchto obtížných situací.

Povědomí

Hlavním protikorupčním orgánem v Polsku je Ústřední protikorupční úřad (CAB), který byl zřízen v roce 2006. Jedním z jeho úkolů je organizovat a realizovat osvětové akce týkající se boje s korupcí. GRECO zjistilo, že neexistuje systematické školení ani jiné zvyšování

povědomí u osob vykonávající veřejné funkce. Proto Polsku doporučilo rozvíjet mechanismy na podporu zvyšování povědomí a také zřídit specializované funkce důvěrného poradenství pro poskytování poradenství v oblasti integrity těmto osobám.

Přístup k informacím

Ústava zaručuje právo na přístup k veřejným informacím. Vláda a veřejné orgány musí tyto informace poskytovat prostřednictvím zveřejnění ve Veřejném informačním věstníku a na vyžádání. Vláda v poslední době připravuje návrh Zákona o transparentnosti ve veřejném životě, který má za cíl posílit transparentnost ve státní správě. Dále by jeho pomocí mělo dojít k pozměnění pravidel pro přístup k veřejným informacím, pravidel transparentnosti v zákonodárném procesu a pravidel a postupu při lobbistických činnostech.

Transparentnost procesu tvorby právních předpisů

Návrhy právních předpisů a dalších vládních dokumentů jsou zpracovávány a zveřejňovány na základě Zákona o vydávání normativních aktů a některých dalších právních aktů ze dne 20. července 2000, Zákona o lobbistické činnosti v zákonodárném procesu ze dne 7. července 2005, Zákona o peticích ze dne 11. července 2014 a jednacího řádu Rady ministrů. Veškeré návrhy vlády jsou zveřejňovány na internetových stránkách Vládního legislativního centra na vyhrazeném internetovém serveru – Legislativní proces vlády. GRECO doporučilo, aby legislativní návrhy zahrnovaly účinné časové harmonogramy pro konzultace a odpovídající posouzení dopadů v praxi.

Lobbistické skupiny

Zákon o lobbistické činnosti v zákonodárném procesu ze dne 7. července 2005 stanovuje povinnost registrace profesionálních lobbistů a povinnosti pro veřejné orgány při interakci s lobbisty, které musí neprodleně zveřejnit informace o lobbistických aktivitách zaměřených na ně. GRECO ke zlepšení této problematiky doporučilo, aby byla představena detailní pravidla pro schůze osob vykonávajících nejvyšší funkce a lobbistů. Dále doporučilo, aby byly sdělovány informace o účelu těchto schůzí.

Střet zájmů

V Polsku neexistuje konkrétní zákon zabývající se touto problematikou, nicméně několik právních předpisů stanovuje povinnost střet zájmů oznamovat. Nejvhodnějším předpisem je pravděpodobně Kodex správních postupů, který zahrnuje situace týkající se střetu zájmů. Problémem je, že je zaměřen pouze na úředníky. Je proto třeba tuto absenci základní definice

a politiky střetu zájmů vyřešit a připravit soubor obecných pravidel pro všechny osoby vykonávající veřejné funkce. Problémem je i zcela neregulovaná oblast přijímání darů. Je proto nutné stanovit, za kterých situací lze přijímat dary a jiné výhody (např. dary a symbolické dary s nízkou hodnotou).

Zneužití veřejných zdrojů

V Polsku byly v souvislosti s touto problematikou přijaty tyto zákony – Zákon o veřejných financích ze dne 17. srpna 2007, Zákon o veřejných zakázkách ze dne 29. ledna 2004, Zákon o odpovědnosti za porušení disciplíny veřejných financí ze dne 17. prosince 2004. Finanční prostředky musí být vynaloženy za daným účelem a efektivně. Při porušení této povinnosti může být daná osoba potrestána varováním, pokutou nebo zákazem vykonávání funkcí zahrnujících přidělování veřejných prostředků.

Prohlášení majetku, výnosů, závazků a zájmů

Zákon o omezování podnikatelských činností osobami vykonávajícími veřejné funkce ze srpna 1997 ukládá těmto osobám povinnost podávat prohlášení o majetku. Prohlášení se podává při nástupu do funkce a každoročně při výkonu funkce. Polské orgány zdůraznily, že připravují návrh Zákona o transparentnosti veřejného života, jehož cílem je sjednotit systém pravidel a objasnit různé otázky. Zákon rovněž stanoví standardizovaný formulář prohlášení spolu s pokyny, jak jej vyplnit (GRECO 2018a).

4.4 Maďarsko

Maďarsko se v roce 2018 opět umístilo v hodnocení CPI na posledním místě v rámci V4. Získalo 46 bodů, v celosvětovém hodnocení se umístilo na 64. místě a bylo jedním z nejzkorumpovanějších států EU.

Maďarský premiér Viktor Orbán, člen politické strany Fidesz, byl obviněn z omezování nezávislosti soudů, svobody médií, občanské společnosti a zneužívání peněz z unijních fondů ve prospěch svých přátel a také byl obviněn z korupce. Orbán odmítl všechna obvinění, která se týkají porušování principů právního státu, základních práv a demokracie (Česká tisková kancelář 2018). V září 2018 Evropský parlament schválil doporučení, aby Evropská unie zahájila řízení proti Maďarsku z důvodu vážného ohrožení hodnot EU. Dle 7. článku Lisabonské smlouvy by mohlo dojít až k odebrání hlasovacích práv Maďarsku, muselo by však dojít k jednomyslnému hlasování členských států. Problémem je to, že např. Polsko by bylo

jednou ze zemí, které by pravděpodobně Maďarsko podpořilo, protože čelí podobným obviněním.

Dalším problémem Maďarska je fakt, že po posledních volbách v roce 2010 premiér oznámil, že do roku 2030 investuje do turistického ruchu okolo 62 miliard Kč. Od té doby začali podnikatelé napojení na stranu Fidesz nakupovat hotely z důvodu jistoty zisku finančních prostředků z EU. Ačkoliv systém rozdělování evropských peněz předpokládá, že kontrola bude prováděna úřady v daných zemích, v Maďarsku to tak bohužel od posledních voleb v roce 2010 nefunguje. Důvodem je fakt, že všechny kontrolní orgány od té doby ovládá vláda. O tyto problémy se v Maďarsku zajímá OLAF, avšak není v jeho silách vyšetřit všechny (Hájek 2018).

V roce 2018 také vláda převzala kontrolu nad významnou částí rozpočtu Maďarské akademie věd. Navíc zakázala přístup novinářům do budovy parlamentu a začala s rychlejším přijímáním legislativních změn, tudíž nemají občané a zájmové skupiny možnost se k nim včas vyjádřit. Důvodem zákazu byly pravděpodobně časté konfrontace mezi médii a maďarskými veřejnými činiteli, které se vyskytují již dlouhá léta (Freedom House 2018a).

4.4.1 Protikorupční opatření v Maďarsku

Maďarská vláda přijala Národní protikorupční program na léta 2015–2018, ve kterém se zavázala ke snížení korupce ve veřejném sektoru. Program stanovil hlavní vládní kroky v boji s korupcí a shrnuje vývoj protikorupčních opatření přijatých v Maďarsku.

Národní protikorupční program na léta 2015–2018 se skládal z **několika cílů**, a to:

- Zvyšování odolnosti organizací,
- zadávání veřejných zakázek,
- transparentnost,
- majetkové přiznání úředníků,
- rozvoj jednání úředníků,
- vzdělávání a školení,
- zvyšování povědomí.

Zvyšování odolnosti organizací

Cílem této oblasti je posílit vnější a vnitřní kontrolní systémy, protože riziko korupce vzniká tehdy, pokud neexistuje dostatečná kontrola. Proto by se měly organizace zaměřit na dva aspekty, a to, zda kontroly v organizacích existují a pokud ano, tak zda fungují správně a slouží svému účelu.

Dalším důležitým bodem je organizační integrita. Dle odborníků je nutné zavést systém integrity, jehož cílem je vyjádřit zásady a hodnoty k prevenci korupce. V roce 2014 provedl Státní kontrolní úřad v Maďarsku průzkum integrity státních organizací, který pokryl celý veřejný sektor s cílem posoudit korupční rizika v těchto organizacích. Úřad dospěl k závěru, že s nárůstem kontroly korupčního rizika došlo ke snížení korupce.

Dalším důležitým krokem je prevence korupce v justici. Jedním ze základů právního státu je právě nezávislost a transparentní fungování soudů. Proto byl v Maďarsku zaveden víceúrovňový soudní systém a nyní tam dochází k silným vnitřním kontrolám, díky kterým se jmenování soudců stalo transparentnějším. Navzdory těmto opatřením se však objevily případy, které naznačují, že systém soudnictví je i tak ohrožen.

Dále je důležité zlepšit úpravu problematiky střetu zájmů. Zpráva EU označila za problém především nedostatečnou zodpovědnost a sankce týkající se střetu zájmů v příslušných zákonech. Žádný zákon nestanovuje povinnost sledování a kontroly střetu zájmů, což je v Maďarsku velkým problémem.

Zadávání veřejných zakázek

Riziko korupce v oblasti zadávání veřejných zakázek je velice vysoké. Proto EU dospěla k závěru, že je důležité upravit postupy jejich zadávání, vytvořit záruky proti korupci a proti podvodům. V lednu 2012 v Maďarsku vstoupil v platnost nový Zákon o zadávání veřejných zakázek, jehož cílem bylo zlepšit transparentnost a zjednodušit jejich zadávání. V roce 2013 vstoupila v platnost jeho novela a veřejné zakázky jsou zveřejňovány na internetových stránkách. V oblasti veřejných zakázek byla rozšířena také elektronizace, díky které došlo ke zlepšení využívání elektronického zadávání. I přesto se objevují časté případy, kdy zákonný postup při zadávání veřejných zakázek je obcházen.

Transparentnost

V roce 2014 provedla organizace TI výzkum, ve kterém zjistila, že významná část maďarských státních podniků nedodržela zákonem stanovenou povinnost zveřejňování informací. Proto je naprosto nezbytné upravit pravidla týkající se této problematiky k zajištění dodržování této povinnosti.

Majetkové přiznání

Jedním z problémů v Maďarsku je růst majetku úředníků a politiků, který není podložen zákonnými výděly. Vláda proto zavedla kontrolní mechanismy včetně povinnosti zpracování

majtkového přiznání, aby zkontrolovala, jak osoby pracující ve veřejném sektoru získaly svůj majetek. V případě podezřelého zvýšení majetku mohou daňové orgány uvalit majtkovou daň.

Rozvoj jednání úředníků

Z důvodu častého kontaktu mezi občany a úředníky dochází k vyšší míře nabízených úplatků k získání soukromé výhody. Nevýhodou je právě přímý kontakt mezi nimi, proto je jedním z řešení korupce právě omezení tohoto kontaktu. Vhodným řešením je tedy vytvoření elektronických administrativních služeb, aby se občané a úředníci dostali do přímého kontaktu co nejméně.

Zvyšování povědomí

K dosažení efektivnějšího potírání korupce může dojít pouze tehdy, pokud občané a odborníci změni svůj styl myšlení. Proto je klíčovým bodem poskytovat informace o korupci, jejich rizicích a o způsobech, jak se vyhnout korupčnímu jednání. Díky těmto krokům by mohlo dojít k posílení důvěry veřejnosti ve veřejný sektor. Občané totiž nejvíce kritizují efektivitu potírání korupce, protože mají velmi omezené množství informací o přijatých protikorupčních opatřeních a způsobech, jak je možné s korupcí bojovat. Maďarsko proto v souvislosti s touto problematikou začalo rozvíjet výuku etiky ve spolupráci s ministerstvem školství. Dále organizuje různé workshopy o korupci ve školách, na kterých mohou žáci získat informace o korupci a o způsobech boje s korupcí. Problémem však je nedostatek finančních zdrojů.

Vzdělávání a školení

Pro prevenci korupce je také velmi důležité školení a vzdělávání zaměstnanců příslušných úřadů ve veřejné správě. Pokud tyto zaměstnanci nejsou informováni o prevenci korupce, nelze dosáhnout zlepšení v boji proti ní. Pomocí vzdělávacích kurzů by došlo ke zvýšení počtu úředníků s odpovídajícími znalostmi a dovednostmi týkajícími se integrity v organizaci, jejího etického postoje, správného řešení etických dilemat a povinností týkajícími se boje s korupcí (NPS, 2015).

4.5 Komparace zemí V4 dle úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření

Protikorupční opatření všech zemí V4 se shodně zaměřují na oblast úplatků, zadávání veřejných zakázek, zvyšování transparentnosti, přístup k informacím, majtkových přiznání, vzdělávání nebo osvětu. Vlády zemí vypracovávají strategie boje proti korupci, nicméně uplatňování

protikorupčních opatření není zdaleka tak účinné jako v jiných zemích EU (např. Dánsko, které je hodnoceno jako nejméně zkorumpované z celého světa, což nasvědčuje tomu, že jeho protikorupční opatření jsou daleko více efektivní). Země se neustále pokouší posilovat svá protikorupční opatření, ani tak ale mnohdy není vykazována dostatečná úroveň efektivního boje s korupcí a v řadě oblastí se korupci potírat nedaří. Problémem mnohdy může být i to, že osoby rozhodující o přijetí různých protikorupčních zákonů v dané zemi se samy dopouští korupčního jednání a nejsou tudíž ochotny přijetí těchto zákonů podpořit.

V zemích V4 se velmi často vyskytuje střet zájmů u veřejných činitelů. Problém je i oblast zadávání veřejných zakázek, kterou země dosud nedokázaly pomocí zákonů dostatečně upravit tak, aby bylo riziko zmírněno. Země V4 by proto neměly polevovat v posilování protikorupčních opatření hlavně pro tyto oblasti.

Uplatňování protikorupčních opatření je problémem především v Maďarsku. Současná vláda od posledních voleb v roce 2010 prosadila několik reforem a postupně přebírá moc nad institucemi, které by měly zůstat nezávislé. Vláda těmito kroky porušuje demokracii, právní stát a základní práva a protikorupční opatření vytvořená v minulosti jsou postupně oslabována. Podobně tomu je i v Polsku, protože i jeho vláda se snaží přebírat kontrolu nad nezávislými institucemi. Problémem je to, že posilování protikorupční opatření v tomto směru bude v Polsku a Maďarsku obtížné. Dokud budou v těchto státech u moci veřejní činitelé, kteří se pokouší převzít kontrolu nad důležitými institucemi, tak k výrazným změnám pravděpodobně nedojde. Jedním z možných řešení této situace by mohl být zásah mezinárodních organizací.

Problémem v těchto zemích je také mnohdy zdlouhavý legislativní proces a absence některých zákonů, které by pomohly ke zlepšení v boji s korupcí. Uvést lze např. zákon, který by ochraňoval oznamovatele korupce. Zákon upravující tuto problematiku přijalo pouze Slovensko a Maďarsko, v ČR a Polsku zákony chránící oznamovatele korupce stále neexistují. Přestože ČR projevuje snahu již několik let, návrhy zákona čelí mnoha kritikám a zákon se stále nepodařilo přijmout.

Jak již bylo zmíněno, tak častým problémem v zemích V4 je také střet zájmů. ČR a Slovensko Zákon o střetu zájmů přijaly, i tak by této oblasti měla být neustále věnována pozornost. Ovšem Maďarsko a Polsko žádný konkrétní zákon, který by se touto problematikou zabýval, nemají. Z důvodu zvyšujícího se výskytu střetu zájmů by proto země měly tuto situaci napravit a připravit komplexní zákon upravující tuto problematiku.

Dále je důležité, aby ČR, Slovensko a Maďarsko přijaly zákony, které budou upravovat problematiku lobbování. Lobbing se již v minulosti vyskytl v ČR a Maďarsku v souvislosti s pořizováním stíhacích letounů Gripen. Avšak tyto země doposud zákon upravující tuto problematiku nepřijaly. Ani Slovensko žádným takovým zákonem nedisponuje. Jediným státem, který přijal zákon upravující lobbování, je Polsko. Konkrétně se jedná o Zákon o lobbistické činnosti v zákonodárném procesu ze 7. července 2005, který stanovil povinnost registrace profesionálních lobbistů. Dále stanovil povinnost pro veřejné orgány, které při interakci s lobbisty musí neprodleně zveřejnit informace o těchto lobbistických aktivitách. Nicméně i tak bylo Polsku doporučeno, aby v tomto zákonu vyjasnilo některá ustanovení.

Země V4 se také potýkají s tím, že mnohdy nemají vypracované etické kodexy pro osoby vykonávající veřejné funkce, které jsou vhodným nástrojem k zamezení střetu zájmů. Veřejným činitelům by měly poskytovat návody, jak se chovat při výkonu jejich funkce a řešení etických dilemat, se kterými mohou velmi často přicházet do styku. Země by proto měly připravit taková pravidla, která by udávala povinnost všem státním institucím tyto etické kodexy vypracovat a řídit se nimi.

Státy se snaží posilovat svá protikorupční už celé roky, nicméně je nutné v této snaze nadále pokračovat a pokusit se díky tomu korupční rizika snižovat. Je důležité, aby byla zavedena taková opatření, která povedou ke zvýšení důvěry občanů ve státní instituce a veřejné činitele. Proto musí být zajištěna nezávislost všech důležitých institucí jako jsou soudy, státní zastupitelství, kontrolní instituce nebo orgány činné v trestním řízení. Musí být také zachována nezávislost médií, protože ta je jedním z předpokladů demokracie ve státě. Dále musí být posílena transparentnost rozhodovacích a legislativních procesů a prevence střetu zájmů. Důležité je také posílit kontrolní mechanismy ve veřejné správě, pomocí kterých by se zvýšilo odhalování korupčního jednání u veřejných činitelů.

4.6 Návrhy k možnému snížení rizika korupce v zemích V4

I když se země V4 o změny pokouší průběžně, pozitivní výsledky se vyskytují velmi pomalu. Je proto důležité, aby se neustále pokoušely o posilování svých protikorupčních opatření. Jedním z řešení by mohlo být zpřísnění trestů za korupční jednání, které by mohlo vést ke snížení tohoto protiprávního jednání. Ke snížení korupce by také mohlo přispět intenzivnější informování veřejnosti o aktuálním stavu korupce v dané zemi a jejich dopadech. Díky tomu by mohlo být dosaženo snížení tolerance korupčního chování z její strany. Důležitým krokem

je také zlepšení etického chování a integrity mezi politiky, čímž by se mohla zvýšit důvěra ve volené představitele.

Některým zemím, zejména Maďarsku a Polsku, by v současné době mohly pomoci nové Parlamentní volby. Pokud by volby vyhrály jiné politické strany než ty, které získaly největší preference a jsou nyní u moci, tak by mohlo dojít ke změně celé situace. Další volby jsou v Polsku naplánované na rok 2019 a v Maďarsku na rok 2022. Bude tedy na občanech těchto zemí, zda si zvolí jiné zástupce nebo budou preferovat stále ty stejné, kteří se postupně pokouší převzít moc nad důležitými institucemi. Otázkou však je, zda by jiné strany neprojevovaly podobné snahy.

Problémem v zemích V4 je fakt, že i když jsou osoby spojovány s různými korupčními kauzami, mnohdy i tak zastávají důležité veřejné funkce. Možným řešením by mohlo být stanovení trestu formou doživotního zákazu vykonávání veřejné funkce za ohrožení veřejného zájmu.

Jedním z možných řešení snížení korupce by také mohlo být i zvýšení počtu žen ve veřejném sektoru, a to i na důležitých vysokých postech. V současné době převažují v této oblasti hlavně muži, kteří jsou ke korupčnímu jednání pravděpodobně náchylnější. Ženy mnohdy nejsou ochotny tolik riskovat a nedopouští se podvodů tolik jako muži, což by mohlo tento problém částečně vyřešit.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo teoreticky vymezit problematiku korupce, analyzovat vývoj a současný stav korupce v zemích Visegrádské čtyřky a komparovat tyto země z hlediska úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření. V první kapitole byla nejdříve vymezena problematika korupce, která je důležitá pro její pochopení. Byly popsány příčiny a důsledky korupce a také byly představeny protikorupční nástroje, které země v boji s korupcí uplatňují. Na konci této kapitoly byla vymezena právní úprava korupce v ČR. Ve 2. kapitole byla představena nezisková organizace Transparency International, která každoročně zveřejňuje Index vnímání korupce a v roce 2004 zveřejnila Index V4, který měl za cíl zjistit efektivnost protikorupčních nástrojů uplatňovaných v hlavních městech V4. Tyto indexy byly na konci kapitoly blíže specifikovány.

Analýza vývoje a současného stavu korupce v zemích V4 byla provedena ve 3. a 4. kapitole. Bylo zjištěno, že s korupcí se v průběhu let potýkaly všechny země V4. Už od počátku zavedení CPI v zemích docházelo k řadě korupčních skandálů. Kvůli všem událostem, které se odehrály, důvěra občanů ve veřejné činitele klesala a ani v současné době není příliš vysoká. Nicméně země se v průběhu let pokoušely o zlepšení situace a snažily se posilovat svá protikorupční opatření. ČR se v průběhu let potýkala s korupčními skandály zejména z řad předsedů vlády, většina z nich však po kauzách ze svých funkcí odstoupila. Korupčního chování se dopouštěli i ostatní veřejní činitelé a problémy byly spojeny hlavně s úplatky, zadáváním veřejných zakázek nebo střetem zájmů. S velmi podobnými problémy se potýkalo také Slovensko. Důvodem mohl být i fakt, že do roku 1992 tyto země tvořily jeden stát a v mnoha oblastech si byly a jsou velmi podobné. Naopak Polsko a Maďarsko se kromě těchto problematických oblastí potýkaly ve větší míře i se snahou převzít kontrolu nad důležitými státními institucemi, což velmi často kritizovala EU.

V roce 2018 si nejhůře v hodnocení CPI vedlo Maďarsko. Paradoxem je fakt, že se v průběhu několika let (1998–2006) umísťovalo na 1. místě v rámci V4. Důvodem byla celá řada změn, nových zákonů a jednání, které výrazně zhoršily situaci v Maďarsku. Problematickou oblastí v Maďarsku jsou především média, která už od 90. let 20. století čelí různým nátlakům ze strany vlády, dochází k pokusům o cenzuru nebo dokonce odebrání licencí mediálními domům. Naopak nejlépe v roce 2018 bylo hodnoceno Polsko, které si již několik let udržuje 1. místo. I přesto současný stav v Polsku není ideální. Kvůli razantním krokům vláda postupně přebírá kontrolu nad státními institucemi a situace v zemi se zhoršuje. Tím může být skóre Polska výrazně ohroženo. Avšak situace v Polsku není tak vážná jako v Maďarsku. Česká republika se

v hodnocení CPI od roku 2015 umísťovala na 2. místě v rámci V4 a jinak tomu nebylo ani v roce 2018. Současným problémem je zejména privatizace veřejného zájmu a nezávislost médií, která často čelí silným tlakům ze strany veřejných činitelů. Slovensko se v roce 2018 umístilo na 3. místě. V posledních letech se na Slovensku objevovaly případy střetu zájmů. Velkým problémem v roce 2018 však byla vražda investigativního novináře, která ukázala slabinu Slovenska v boji s korupcí.

Společným znakem zemí V4 je častý střet zájmů veřejných činitelů a problémy v oblasti zadávání veřejných zakázek. Dalším problémem je ovlivňování nezávislých institucí, které se však výrazněji projevuje především v Polsku a Maďarsku. Existuje také snaha ovlivňovat nezávislost médií, která je velmi důležitá pro zachování demokracie v daném státě. S tímto problémem se potýkají všechny státy, avšak nejvíce je tato oblast ohrožována v Maďarsku.

Komparace zemí z hlediska úspěšnosti uplatňování protikorupčních opatření byla provedena ve 4. kapitole. Bylo zjištěno, že země V4 se ve svých protikorupčních opatřeních zabývají podobnými oblastmi, ale jejich uplatňování mnohdy není příliš efektivní. Uplatňování protikorupčních opatření je ohroženo zejména v Maďarsku a Polsku, protože jejich vlády mění zákony ve svůj prospěch, čímž je zvyšováno riziko korupce. Rozdíl mezi zeměmi spočívá v tom, že některé disponují zákony důležitými pro boj s korupcí, u jiných naopak tyto zákony chybí. Zejména se jedná o zákon, který by upravoval lobbying, zákon ochraňující oznamovatele korupce a zákon o střetu zájmů. Problémem v zemích V4 je dále to, že nejsou vytvořeny etické kodexy pro všechny veřejné činitele, které by snížily riziko střetu zájmů.

Závěrem lze uvést, že korupce nebyla v zemích V4 po pádu komunistického režimu novým problémem. Vyskytovala se i předtím, nicméně se o ní nemluvilo. Změna nastala právě až po roce 1989, kdy režim padl a problematika korupce začala být více řešena. Od té doby je projevována snaha o snižování rizika korupce, nicméně výsledky se neprojevují příliš rychle. Důvodem může být i to, že účinnost přijatých protikorupčních opatření se neprojevuje ihned, ale až po několika letech.

POUŽITÁ LITERATURA

1. AKRMAN, Libor, 2018. *I Maďari řeší svoje Čapí hnízdo. Prsty v něm má zeť premiéra Viktora Orbána* [online]. [cit. 21.03.2019]. Dostupné z: https://www.peak.cz/i-madari-resi-svoje-capi-hnizdo-prsty-nem-ma-zet-premiera-viktora-orbana/8097/?fbclid=IwAR2Debw0wFjIGoVOahbln2yC99j_OqUditQMs2DKQkAGWBhnsoXUhnjtec
2. Česká tisková kancelář, 2009. *Korupční skandál v Polsku přinesl odvolání dvou ministrů* [online]. [cit. 21.03.2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/korupcni-skandal-v-polsku-prinesl-odvolani-dvou-ministru.A091007_173653_In_zahranici_gaa?
3. Česká tisková kancelář, 2017. *Dalík půjde na pět let do vězení. Nepomohla mu ani změna výpovědi* [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/dalik-odvolaci-senat-kauza-obrnenci-pandur.A170724_163614_domaci_amu
4. Česká tisková kancelář, 2018. *EP v bezprecedentním hlasování doporučil řízení proti Maďarsku* [online]. [cit. 14.02.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ep-v-bezprecedentnim-hlasovani-doporucil-rizeni-proti-madarsku/1661409>
5. Evropská komise, 2018. *Co je OLAF* [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_cs
6. FOJTÍK, Libor, 2019. *Peníze jako podmínka právního státu se stanou zbrání populistů* [online]. [cit. 14.02.2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66435820-komentar-martina-ehla-penize-jako-podminka-pravniho-statu-se-stanou-zbrani-populistu>
7. Freedom House, 2018a. *Freedom in the World 2018* [online]. [cit. 08.04.2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>
8. Freedom House, 2018b. [online]. [cit. 08.04.2019]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/>
9. FRIČ, Pavol, 1999. *Korupce na český způsob*. Praha: G plus G. Zde a nyní. ISBN 80-86103-26-9.

10. GRECO, 2018a. *Evaluation report – Poland* [online]. [cit. 22.03.2019]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/168092005c>
11. GRECO, 2018b. *Zpráva o plnění doporučení České republiky* [online]. [cit. 22.03.2019]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/ctvrte-hodnotici-kolo-prevence-korupce-vuci-poslancum-soudcum-a-statni/1680934ad6>
12. HÁJEK, Adam, 2018. *Noví králové Balatonu. Orbánovi kamarádi zázračně bohatnou z eurofondů* [online]. [cit. 14.02.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/madarsko-balaton-korupce-viktor-orban-fidesz-lorinc-meszáros-istvan-tiborc.z.A180407_004801_zahranicni_aha
13. CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA, 2011. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-866-6.
14. KRUPÍKOVÁ, Monika, 2018. *Dvě polské banky dusí korupční aféra* [online]. [cit. 14.02.2019]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/dve-polske-banky-dusi-korupcni-afera-1353832>
15. Ministerstvo obrany ČR, 2018. *Boj s korupcí - základní informace o korupci* [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://korupce.army.cz/boj-s-korupci>
16. Ministerstvo vnitra České republiky, 2018. *Visegrádská čtyřka (V4.)* [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/visegradska-ctyrka-v4.aspx>
17. Nejvyšší státní zastupitelství, 2012. *OLAF* [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/olaf>
18. NPS, 2015. *National anti-corruption programme* [online]. [cit. 21.02.2019]. Dostupné z: <http://corruptionprevention.gov.hu/download/c/fe/02000/National%20Anti-Corruption%20Programme%20Hungary%202015-2018.pdf>
19. PETROVSKÝ, Karel, 2007. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 978-80-86861-94-4.

20. Policie České republiky, 2018. *Co je korupce - úvodní strana* [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>
21. RYSKA, Pavel a Jan PRŮŠA, 2013. *Korupce: ekonomie vs. mýty*. Praha: Institut Václava Klause. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-87806-03-6.
22. ŠÍPOŠ, Gabriel, 2019. *Slovensko je v rebríčku korupcie najnižšie od roku 2013*. [online]. [cit. 11.02.2019]. Dostupné z: <https://transparency.sk/sk/slovensko-je-v-rebricku-korupcie-najnizsie-od-roku-2013/>
23. Transparency International, 2004. *The results of V4 index* [online]. [cit. 06.02.2019]. Dostupné z: <http://www.batory.org.pl/doc/indexv4.pdf>
24. Transparency International Czech Republic, 2004. *Index V4 – zpráva*. Interní dokumenty Transparency International. [cit. 06.02.2019].
25. Transparency International Česká republika, 2008. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě* [online]. [cit. 12.04.2019]. Dostupné z: http://transint.xred.cz/doc/vzdelavani_skripta2008_1.pdf
26. Transparency International, 2011a. *Co je to korupce* [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/korupce/>
27. Transparency International, 2011b. *Kavalířská jízda na gripenu skončila ostudou* [online]. [cit. 18.03.2019]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/kavalirska-jizda-gripenu-skoncila-ostudou/>
28. Transparency International, 2012. *Bribery in Hungary: A cloce encounter of the third* [online]. [cit. 21.03.2019]. Dostupné z: <http://blog.transparency.org/?s=authors&submit.x=0&submit.y=0>
29. Transparency International, 2018. *Anti-corruption glossary* [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: https://www.transparency.org/glossary/term/state_capture
30. Transparency International, 2019a. *Co děláme* [online]. [cit. 28.01.2019]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/co-delame/>
31. Transparency International, 2019b. *Publikace a analýzy* [online]. [cit. 28.01.2019]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/indexy-vnimani-korupce/>

32. Transparency International, 2019c. *Česká republika v aktuálním Indexu vnímání korupce mírně stoupla. Na průměr EU však stále ztrácíme, říká Transparency International* [online]. [cit. 05.04.2019]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2018/>
33. Transparency International, 2019d. [online]. [cit. 23.04.2019]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/>
34. Úřad vlády Slovenskej republiky, 2017. *Posúdenie základných protikorupčných právnych predpisov v Slovenskej republike*. [online]. [cit. 21.02.2019]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/gov/ethics/pos%C3%BAdenie-z%C3%A1kladn%C3%BDch-protikorup%C4%8Dn%C3%BDch-pr%C3%A1vných-predpisov-v-Slovenskej.pdf>
35. Úřad vlády České republiky, 2018. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022* [online]. [cit. 24.03.2019]. Dostupné z: <http://korupce.cz/wp-content/uploads/2019/01/Vl%C3%A1dn%C3%AD-koncepce-boje-s-korupc%C3%AD-na-l%C3%A9ta-2018-a%C5%BE-2022.pdf>
36. Vláda České republiky, 2014. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015-2017* [online]. [cit. 11.02.2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/tiskove-informace/vladni-koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015---2017-123659/>
37. VOLEJNÍKOVÁ, Jolana, 2007. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978-80-7259-055-1.
38. VONDRÁČEK, Ondřej a Marek HAVRDA, 2013. *Korupce jako parazit: návod, jak ji porazit*. [Česko: s.n.]. ISBN 978-80-87050-00-2.
39. VYMĚTAL, Petr, 2004. *Náklady a důsledky korupce* [online]. [cit. 05.04.2019]. Dostupné z: https://www.cesvsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_VymetalOstrava.pdf
40. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2009. ISSN 1211-1244.